

APRILIS 17. XVI. sz.

SZENT LÁSZLÓ ÉS KORA.

DRAMAI TÖRTÉNETRAJZ 5 FELVONÁSBAN.

IRTA

CZARÓ ZSIGMOND.

(Folytatás.)

2-dik Jelenet: Jolán. László.

(Jolán lassan benyit, halványan, kisirt szemekkel körülnéz.)

Jolán. Szivem remeg, a félelem s remény

Felváltva gyöttrik árva lelkemet.

Nagyot merék, oh hiszen életem

E pillanattól függ. Alszik talán.

(Előre megy, a kerevetre néz.)

Nincs itt! — Nagy ég, hol lelhetem fel őt?

László: (az ablaktól elfordul.)

Jolán: (meglátja — rémülten.) Jó istenem!

László: Te itt? Feledted-e

Tiltó parancsodat?

Jolán: O nem király!

László: Fejedre szóltam s megparancsolám,
Örökre hogy kerüld tekintetem.

Jolán: Tudom király!

László: És mégis illy merény — —
 Jolán: (elébe borul.) Öless meg! —
 László: Én — — eltévedél talán — —
 Jolán: Hozzád jövék.
 László: Hogyan? mint értsem azt?
 Jolán: Meghallgatod szavam?
 László: (elfordul — int hogy távozzék.)
 Jolán: O nem király,
 Én nem megyek. Boldogtalan legyek
 Azért, mivel — László — király — szeret?
 László: (megrázkodik. Vad indulat árja meg át-hirtelen voná-
 sain — mellyen erőt veszen — kis szünet után.)
 Tehát maradj, én távozzom. —
 Jolán: Mindent
 Merek! (elibe áll esdőleg.)
 László: Mi ez? — Daczolsz?
 Jolán: Széttéphetsz!
 Én nő vagyok — a sas galambot öl. — (szünet.)
 E tettemért tudom, hogy meghalok —
 De a halál előtt van egy kívánatom —
 S a haldoklónak meghallják szavát.
 Szólhatok-e én végperczem előtt? (letérdel.)
 Egy szót király!
 László: Beszélj!
 Jolán: Kérni jövék —
 S teljes remény mosolyg kérelmemen.
 A tárgy — (elakad, szorongva.) O tudhatod király.
 László: Tudom.
 Jolán: Áldozatot hozok — kívánod-e
 Ezért — szívem.
 László: (megvetőleg nemet int fejével.)
 Jolán: O te nagy vagy uram!
 Reményem így — —
 László: Megcsalt!
 Jolán: (irtózáttal felugrik.) Dezsó?
 László: Meghal!
 Jolán: O Istenem! e szó —
 László: Királyé volt.
 Jolán: O éltem, minő gyászos levél.
 László: Az meglehet könnyen — részemről is. — (szünet.)
 Jolán: És ha azon hangot idézném föl,
 A melly szived beljében élt s lakott:
 Ha messze tünt napok keserveit,
 Mellyekbe lelked gyakran sülyedett —
 Ha e gyászemléket hinám elő,

S ki megtagadtam kebled örömét,
Im most előtted a porban esengek,
Nem élvezendsz nemes boszút — király?

László: Semmit.

Jolán: Felséges ur, midőn ezen
Gyász szenvedély szived mélyébe szállt;
Vészes vihar dulongott arczodon:
Az ég nehéz menyköveit hívém
Szemed villámiban fogamzani.
Rettenetes valál — fellázadott
Kebledből a meggyuladt indulat
Hévlángja áradott, tüzetokádó
Hegyként boritva és temetve el
Mindent, mi csak vészes körödben élt.
Bajod e földön senki sem tudá,
Előttem is sokáig titkolád.
Nyugtot kerestél had lármáiban,
Nevedtől rettegett észak, kelet: ám
Kinszomjad az ellen vérében nem
Temethetéd, s szívemhez fordulál,
Mint egy tigris, mint egy vad rengeteg
Fölböszített irtóztató fia, — —
Hogy enyhítem lelked feldult sebét. —
Csodálatlak, — az erőt, az erényt —
Mellyben gazdag valál, — túl emberi
Határokon, — és a pillanatot,
Mellyben neved hangzott el — tisztelém.
Ámde szerelmem más éghajlaton
Virult, nem érzelmek fergetegén,
Nem egy felbőszült szívnek viharán —
Ez nem szívem viszhangja volt. Szelid
Gyöngéd vonásait kívántam én
A kebel arczának lágy húrokon
Rebegni az ihlet édes szavát,
És bánatomra ezt fel is találtam —
Teremte ég illyet — és ez — Dezsó! —

László: (Rejteni törekszik küzdelmét —
mintha nyugodt volna, a kerevetre dől.)

Jolán: Megtudtad ezt, s fél istenné levél,
Legyőzted a szív gyötrő ösztönét,
S körödben én mindig biztos valék.
Csak szenvedél, de nem éreztetéd velem —
Imádni késztetett szívem:
Megváltani kívántam kínodat,
S egész valóm áldozatúl hozám —

Te megvetéd! O nagy valál király —
Dezső barátod lón.

László: Végezd hamar!

Jolán: (lábaihoz borul.)

Élet halál felett uralkodol:

Tartsd meg csupán ezen egyet nekem —

Éretted én elhagyom üdvömet —

Imádom nagy neved, s felcsókolom

A port, mit érintett gondolatod.

És hogy ha már testben is szent levél,

Légy az kegyelmben is. O már fölállíták

A vérpadot; még néhány pillanat,

És már nem él, kit szívem úgy szeret. —

László: Módot adék önként atyádnak én
Megszabadítani őt — használható:

Jolán: Tehát ki kell vallnom előtted itt

Azon nehéz titkot, mit esküvel

Fogadtam, és erős hitet tevék

Hogy el nem árulom. — Tévedsz király.

Dezső nem élt vissza hálátlanul

Jó téteményiddel, nem pártütő.

László: Hogyan?

Jolán: Mivel megengeded uram,

Hogy e gyalázatos halál elől

A börtönből elszöktethessem őt,

Kisértve azt, megnyitám tömlőczét.

De ő maradt, nyugodtan várva meg

A percet, melly fejére véghalált

Hozand, s midőn az őt feddő szavam, —

Mert kinozá lelkem e pártütés, —

Keblére a bánatnak tengerét

Árasztaná, kivallá titkosan:

Hogy ő a pártütésnek nem vala

Részese, és hogy csak színből tevő.

László: Mit szólasz? mi az? jól hallo m-e?

Jolán: Gyula

Tudván, hogy őt testvérként szereted,

S a vérpadon ha ő meghalni fog

Akkor kegyelmet nem nyerend Solom,

És mentve lesz honunk ármányitól,

A pártütők soraiba vegyült:

Dezső, ki szép honáért halni kész,

E tervbe szó nélkül megegyezett:

Álvalloást tevén, megcsalta a

Magas tanács ítélő tagjait —

És a honért áldozatúl esik.

László : (felugrik , kitör — főfokán a dühösségnek.)

Négyrésze vágatom a nyomorút,
 Ki szívem húrjain játszódni mert.
 Vagy tán ezen kebel nem emberi,
 Mivel ezer águ bilincsben rab ;
 Árnyék ez ész , s lelkeim fájdalmi
 Posványból kelt mulékony pára-e
 Minden lehellettől elfújható ?
 Ki mondja , hogy e rongy poralkotmány
 Csak , mert liheg , gyötrő kin csodáit
 Bent túrni kénytelen , s ha kénytelen
 Hol a megváltás , és mi az öröm
 Számomra ; meg minő azon nagy ár,
 Mellyért a természet minden szava
 Eladva van ? — Avagy ha tán sirok ,
 Úgy sirjak-e , hogy népek fuljanak
 Könyembe — és keserveim szeszélye fel
 Idézze a zsarnok Nerók korát , —
 Dühöm megállítsa föld és világ
 Kebelének dobogó üterét ? —
 Temetve volt mindenkor mint titok
 A fájdalom keblemnek fenekén ;
 De a ki felszólítja rejtekéből
 Mint a sirgyomrából felvert rémnek,
 Fagyos karjai közt találja vég
 Perczét ; ezen adóval végzetem
 Tartozik ; és e dijt el nem szalasztom !

J o l á n : (elébe térdel.) Engem öless király !

L á s z l ó : Tanúságot adok

Miként kell játszani László király
 Szívével ! — A bűn megbocsátható
 A gyarlóság hitvány mentségein. —
 De míg én a természet jogait
 Sértetlenül hagyva , megőrizem
 Szentes határi közt — elhányva en
 Szívem vért izzadó hő vágyait,
 A mi még bent maradt ; en érzetem
 Rideg izét sértetni hagyjam-e ?
 S hizelgve a legdrágább türelem
 Fekélyt lopjon a nagyság jelszavával
 Szívembe ? — Inkább szerte szagatom
 Zálogleveled sors , a mellyért megvevéd
 Nyugalmamat : s csendes magányomon
 Felenyhitem kinzott lelkem sebét. —

J o l á n : (utána csuszik térdein — lábait átkulcsolja.)
 Felséges ur — kegyelem — irgalom !

L á z l ó: (rátekin) És te szelid virág — csészéje az enyészet
 Nedvének — gyászt ivott
 Az első már ki ajkához emelt,
 S az éden is izedben elveszett.
 Illy szép edényt kelle faragni a
 Nagy alkotónak, hogy a teremtésbe
 Mérgét belophassa! — Ezt a szívet
 Öleltem volna én, és mérgeit!
 Csak izlelém — hála neked nagy ég!
 S eddig bennem a mit megölkhetett,
 A földi rozszabb rész, a jobbikkal
 Örökkévalóságnak lesz dolga még!
 (kis szünet — mintegy álomból hirtelen ébredve.)
 Szabad — szabad vagyok!
 E próbalángtól megtisztult valóm
 Elporhadott hamvként a fájdalom
 Csáb, inger, a romlásnak jobb keze
 Pokol honába visszatért. — Keblemre jer
 Népem, azon kebelre, melly erősb
 Mint sorsa lánczai. — Szabad vagyok,
 Füledbe orditom kaján végzet
 S szabad karom lerázva lánczaid
 Tettre siet és tesz olly dolgokat,
 A mellyek az örök ítélő szék
 Nagy mérlegében el ne férjenek!
 (felmagasztosulva elmereng.)

3-dik Jelenet: Gyula. Pető. Voltak.

P e t ő: Mit látok? ez leányom, térdein —
 És a király gondokban elmereng.
 G y u l a: (iratokkal.)
 Vészt sejték én. — (fen.) Felséges ur!
 L á s z l ó: (eszmél, megnézi keményen.) Mi hír?
 G y u l a: Rosz és nem új — a már szabad Solom — —
 L á s z l ó: Ugye-e, Solom? — Tovább!
 G y u l a: (magában.) Mint értsem ezt? (fent)
 Alig hogy élvezi a szép napot,
 S már árulásban törte gaz fejét.
 Ez iratok — im ebben itt Kutesk
 A moldovai kun sereg feje
 Van támadásra ösztönözve, és
 Erdélyt igéri, ha tönkre teend.
 Ezen fölül leányát elveszi.
 A másikkban Tzelgút szolítja föl
 A peccenyég fajnak vitéz vezérét,
 Hogy csapna be, s pusztitná el a hont.

L á s z l ó : Miként került kézbe e kót levél ?

G y u l a : Solom körül néhány őrt rendelék

És kémeket, őt szemmel tartani.

Egyik közülök jól hallá, midőn

Egy kun eselédet megvesztegetett,

Hogy vinne egy esekély kis bizományt

Rendelt helyére, s ezt hirül hozá nekem.

Már útban volt a gaz eseléd, midőn

Elfogatám, s ezen iratesomót

Nála találtam.

L á s z l ó : (átveszi — nézi) Ez nem a Solom

Keze. — (merőn nézi Gyulát.)

G y u l a : Azért a terv nem új, én azt

Hiszem. —

L á s z l ó : Hol a fogoly ?

G y u l a : Biztos helyen. —

L á s z l ó : Vallott ?

G g u l a : Igen !

(László gondba süllyed.)

G y u l a : Uram !

A vérpad már kész — a mellyen Dezső — —

L á s z l ó : Igen ? !

G y u l a : (könyezve reszkető hangon.)

Kilencz negyed mulva meghal. —

L á s z l ó : Nádor ! hogyan szól a törvény ? miként

Büntetik a gyermek gyilkolás ?

(Gyula megütődve haboz.)

(László feleletet kérő, kemény tekintettel néz rá.)

G y u l a : Halállal !

L á s z l ó : És a ki felségsértő ?

G y u l a : (mint feljebb.) Négy részre vágatik.

L á s z l ó : (szünet után, melly alatt merőn nézte : magában)

Egykor nevelt —

S elaggott ősz fején ezüst a haj. (fent)

Számüzve vagy nádor, te, meg fiad

E pillanattól ; és tiz nap után

A honban mindenütt vérpadra lépsz.

G y u l a : (könyei kitörnek.)

Miért méred rám e gyalázatot ? !

L á s z l ó : Köszönd meg !

G y u l a : O szegény nóm s gyermekem ! —

Ne úzz el o király. —

L á s z l ó : Kimondva van !

Mig élsz ! (elfordul s int, hogy távozzék.)

G y u l a : Szakadj fejemre boltozat,

Mig bánatom sirom nem ássa meg ! (eltántorog.)

4-dik Jelenet: Voltak Gyula nélkül.

László: (Petőhez, ki eddig Jolánt ápolá.)
 E két levelt tüstént küld el Pető,
 Kutesk és Tzelgúnak. Magyar legyen
 Ki elviszi, és néma mint halott:
 Másként fejét vesztette el, ha e
 Titok világra jő. —

Pető: (bámulva) Felséges ur!

László: Mi baj?

Pető: Ha majd e két roppant nép faj
 Hazánkra üt, nekünk napfény se jut. —

László: Tedd mit parancsolék, és a fogolyt
 Addig letartsd, míg választ nem kapunk.

Pető: Értem uram!

László: (gondolkozva) Siess Gyula után —
 S vidd meg neki — „egész nagy birtokát
 Meghagyom, és nevelem gyermekét!“ (el.)

5-dik Jelenet: Voltak László nélkül.

Pető: (bámulva) Mint értsem ezt? Mi történt itt Jolán?

Jolán: Szegény szívem, előled a remény
 Mély sirba költözött, s nem ébredend
 Soha! — megyek — ott megtalálom őt.

Pető: Zavart beszéd! Mi történt itt Jolán?

Jolán: Elárulám Dezsőt,

Pető: Elárulád —

Elárulád mondod — te mondod ezt?

Ezt en vérem tevé?

Jolán: Megakarám

Menteni. —

Pető: (kardot huz, iszonyuan.)

Megmenteni! (karján ragadja.) És minő

Áron? Az értelem elköltözött,

Ajkadról, és nehéz átkot rebeg!

Minő árért tevéd?

Jolán: Megvettetém —

Jutalmam ez.

Pető: (eltaszítja.) Fekélyes volt a szív

Mellynek sír nedvéből létre jövé;

A kárhozat nevelt fel emlőjén,

És elszívád sorvasztó cseppjeit!

Ez nem vérem — ilyen nem volt soha!

Kisérd, s utána lelkesen emeld

A gyötrelem nehéz kőszirtjeit,

Melleyeket gyász útjára szaggatál,
 S e terhes út legyen nagy végtelen.
 Bűnöd réme göröngyei, napod
 S ha megpihenni ülsz — vigasztalód
 Tetted tudásával szörnyen tetézett
 Atyai átkom! (el.)
 J o l á n : O megállj atyám! (utánna tántorog — az ajtónál lerogy.)

V Á L T O Z Á S.

[Királyi terem.]

6 dik Jelenet : Solom. (középen.)

S o l o m : Mit? várokzzam én, felkent király?
 Bár megalázott ádáz végzetem,
 És körme közé játszott, ám azért
 Tőlem nyeré a pálczát s koronát.
 Nem a Tas vére ez, melly ereim
 Dagasztja, nem királyi még nevem?
 Én várjak és kolduljak küszöbén?
 Hah, gyáva bántalom! ne törd szívem,
 Hányd, vesd szemébe nagy sérelmedet;
 Számláld elő letiport jogaid
 S rázd meg kevély fuvalkodott daczát.

7 dik Jelenet : László. Solom.

(a mint László kilép, Solomra tekint, Solom elveszti követelő állását: hodolattal
 hátralép — kis szünet.)

L á s z l ó : Kihallgatást kértél.

S o l o m : Igen László

Szívem hozott. —

L á s z l ó : Ha nincs, hogyan hozott?

S o l o m : Ezen fagyos hang — ó —

L á s z l ó : Testvéri volt

Egykor. —

S o l o m : S többé nem volna az?

Temesd el a mult emlékét király,

Sok rejtőzik benne, a mi szived

Megcsalta álnokul.

L á s z l ó : Kár, hogy való. —

S o l o m : Nem úgy értem, hanem a vád hamis,

Melylyel személyem terhelék; hiszen

Ezen hazában minden ellenem. —

Beszélhetek nyilt szívvel?

L á s z l ó : Mit kívánsz?

S o l o m : Hogy ellened valék nem tagadom;

Pályám sikos volt, és a szenvedély
 Ezer körömmel tépdese szívem.
 Nem birtam egy valódi jó barátot ;
 Ki környezett , ön hasznát keresé ,
 S kárörvendett szörnyű bukásomon.
 Keblem sötét magába rejtezett
 Minden rokon s testvéri hang elől :
 Innen irántadi gyűlöletem,
 Látva esésemet, akár minő
 Eszköztől sem valék már idegen,
 Megmenteni még azt, mi menthető.
 Hogy tévedés volt, most elismerem
 S megbánva gondatlan lépéscim
 Elődbe tárom tisztult lelkemet.
 Fogadd el azt király.

L á s z l ó : És mit kívánsz ?

S o l o m : A trónhoz bár törvényes jog csatol,
 Ezt nem tagadhatod — én meghagyom
 Nálad. —

L á s z l ó : Mivel elvenni nem bírod.

S o l o m : Ámde kívánhatom , hogy azt velem
 Megoszsd. László, nagy lelked — tetteid
 Rokonszenvet gerjesztének belém
 Forróbbat és nagyobbat, mintsem az
 Többé kihülhetendene. — Siromig
 Szárnyad alatt élem le napjaim,
 Tied a vér , mi testemben buzog.
 Fogjunk kezét László, és összetett
 Vállunkon a haza dicsőségét
 Hagyjuk virulni. Add nekem felét
 A koronának — égre esküszöm ,
 Hogy követem siring tanácsodat !

L á s z l ó : Életed — a mi még kérdésen áll —
 S már követelsz — nyelved alig mozog,
 Hiu kívánatod ajkadra száll.
 A trónt megosztani czéled velem ?
 Felében hogy ha majd biztos levél
 Ellophasd tőlem a másik felét.
 Ismerjük egymást rég Solom. Miként
 Tűz és viz egymástól különbözünk.
 Hogyan reméled hogy e két elem
 Egykor barátilag összevegyül ? —
 Két hegy, vagy két világ egymás felett
 Elfér, de két fej egy korona alatt nem.
 Véled hogy a késő idő előtt
 Nevem neveddel én beszennyezem,

Hogy vesse reám mocskát és szitkait,
Mivel veled gyáván szövetkezém?
Inkább elhánynom a kormánybotot
S éhen halok honom szemetjein.

S o l o m : Mit várhatok tehát? O végzetem!

L á s z l ó : Választanod kell két méreg között:
Egyik emészt bár, de még élni hagy —
Ez — a koronáról lemondanod
A más rögtön megöl — és ez a trón —
Követelés.

S o l o m : Hogy értsem ezt?

L á s z l ó : Legyen

Az első egyszerű nem emlitem —
De az utolsót megismertetem. —
Minek köszönheted,
Hogy meghagyóm bünterhelt életed?
Mert rettegek talán kivetni a
Népnek fejed, melyet őrzöngve vár.
Mutass ezen honban csak egy kebelt,
Mellynek ne bírnád szörnyű átkai!
Számld fejednek meg hajszálait,
És vétkeiket, hogy számra melyik több?
Megloptad az országot, nemzetet,
Szent drága nyugalalmát elvetélted;
Eladtad a békét, és mind ezen
Orzásból nem bírsz egyebet, csupán
Véres kezéd, és kebled foltjait!
Mellyet lemosni égi irgalom
Sem képes; és ismét ezen kezét
Hagyjam a szenteknek szentébe nyúlni?
Ítéld magad. —

S o l o m : O szörnyű kárhozat!

L á s z l ó : Mi engemet a trónra hitt
A nemzet és ország szerelme az; —
Testvéri hang, a mely népem között
Minden kebelben forró bizalom
Nyelvén egyenlően kelt, s sirva kért
Hogy venném által az uralkodást, —
Melly csak teher vala és nem gyönyör. —
Miként találtam azt, hogy mondjam el. —
István, Aba, Péter, András elődeim,
Te, — Géza bátyám, és elhunyt atyám
Alatt lehelt e nép csak egy pillanatig
Békében? enyhülésnek birta-e
Csak egy percét? Szünetlen belviszály
Rombolta és gyöngíté tagjait.

Ez ország egy seb volt a föld színén;
 Fekély lepé és vészes gyúladás —
 Emészté ez, mit amaz meghagyott:
 Te okozád ezt és elődeim! —
 Be kelle hunyni a vétkek előtt
 Szemem, s vakosdit voltam kénytelen
 Játszódni, várva mig beteg hazám
 Erőre kap, hogy nagy bántalmait
 Vissza torolhassam. — És most midőn
 E nemzet egy több, mint félszázados
 Nehéz kórnak nyugtán erőre kap,
 Most hagyjam el elkezdett művetem?!
 Midőn érette annyit szenvedék!
 Hol vannak álom nélkül elrepült
 Éjeim? Éber őrködéseimnek
 S e türelemnek, szólj, mi bére van,
 Ha e nemzetnek boldogsága nem!
 Itélj Solom! —

S o l o m: (elébe borul.) O nagy László király!

L á s z l ó: Mit érdemelsz? — Kell-e korona?

S o l o m: Nem és soha nem érdemeltem azt.

L á s z l ó: Holtom után a trón kire marad,

A ki szívem s tetteim értené,
 És el ne rontaná, mit építék?
 Fősvény az ég irántam, nem adott
 Fi gyermeket, kibene szép remény
 Virulna fel. — Két öcsém van: Kálmán
 Még gyermek csak, és már a boszú düh
 Emészti lángoló tűzzel szívét.
 Álmos pedig gyöngé, állhatlan és
 Nem bir agyában egy parányi észet.

S o l o m: Ezek után mi lesz kín életem?

L á s z l ó: Válaszsz! szabadon tedd, megengedem.

S o l o m: Szívem nyugalma kell, és nem a trón.

Minden igényimet im elvetem. —

Elmém kigyógyult lázas álmiból

S az egyszerű jövő nyugodt leend

Talán. — Ez egy kérésem van csupán,

Hogy koldussá ne tégy, s veszni ne hagyj.

A népet nem háborgatom

Többé, a koronát nem keresem

Előtted itt istenre esküszöm.

L á s z l ó: Én meghagyom hercegi javaid,

És tartásod felől rendelkezem.

De esküdet ma még oltár előtt

Megújítod István pora felett;

csökre
 roppant
 — Egés
 teljes d
 köznép
 őrség á
 lon ors

elején le
 László k
 tartja. U
 sérete, t

És karjaim közé szoritlak ott.

S o l o m : Legyen ! az égnek terhes ostora

Sujtsa fejem egykor, ha megszegem. —

L á s z l ó : (magában.)

Milly gyáva esküvő ! (mint egy utálattal int hogy távozzék.)

S o l o m : (mentiben.) Még van remény !

Kutesk a kun vezér hada erős,

És Tzelgúnak roppant nagy serge van ! (elmegy.)

L á s z l ó : (utánna néz.)

Ketten vagyunk, kik szörnyű esküdet

Hallánk; Isten, meg én : a büntetést

Istenre bízom, minthogy súlyosabb

Mindenható keze, és verni tud,

A lelkiismeret gyötrelmivel.

Kivánom, hogy irgalmazzon neked. (elmegy.)

V Á L T O Z Á S .

[Székesfehérvári koronázási templom belseje : nagy goth mű. A fenék nagy oltár előtt egy lépcsőkre magasan emelt alkotmányon felnyitott koporsó, mellyben István teteme van. — Egész alkotmány roppant fénynyel és biborral ellátva. Az egyház oldalfalán az eddig elhalt királyok sarkövei és ezimerei. — Egész templomon nagy pompa. Az alkotmány körül számtalan pap, előttök Nehemias és Desider teljes díszben. — Nézőnek balfelől egy karzaton, királyné és udvari hölgyek — jobb oldali karzaton köznép vegyesen mind két nemből. Alant jobb oldalon a szin elején egy nagy goth ajtó, mellynél testőrség áll. — A szinpad jobb oldalán külföldi udvarok követei egész díszben és pompában. Bal oldalon országnagyok, zászlósok, harcosok hasonlólag egész díszben.]

8-dik Jelenet : Karének. A nép fohász dala.

Isten áld meg e nemzetet

Harczban és békében,

Adj neki hosszú életet

Nagyság s dicsőségben.

Csatára szentelt fegyverét

Vezesse véd karod

S küzdés után üdvtengerét

Áraszsza rá honod.

Isten áld meg e nemzetet

Harczban és békében,

Adj neki hosszú életet

Nagyság s dicsőségben.

[Kardal után, kívül nagy tábori zene induló, mellynek vége felé négy herold belép a szinpad elején levő ajtón; utánok a király fegyverhordozói a király fegyvereivel és díszjeleivel. — Ez után László királyi pompában, fején a magyar korona; és vállán István palástja, mellynek alját 4 apród tartja. Utána Solom királyilag öltözve, utána Kálmán és Álmos hercegek, Pető és a király kísérete, testőrség stb. a papok, Desider, Nehemias stb. a király elébe egész az ajtóig jönnek, s megha-

olja előtte, fogadják. A nép László beléptével földre borul. A zene kívül mindaddig tart, míg László az alkotmány lépcsőin felmegy, akkor megszűnik, és mély esend lesz. László a legfelső lépcsőre menve István koporsója előtt kissé meghajlik, s mint egy üdvözölve jobbát a koporsóra teszi. A nép felé fordulva megáll. Solom néhány lépcsővel alább letérdel, Desider és Nehemias elébe tartják az Evangeliumot, melyre jobbát és kardját teszi.]

S a l a m o n: A most szentté avatott első magyar király István koporsójánál, az egy örök Isten színe előtt, én, Endre király fia, Solom, esküszöm szent hitemre, hogy a magyar koronát és nemzetet, míg élek nem háborgatom; e célra soha semmi eszközt nem használok: magamat e célra eszközül használtatni senki által nem engedem, sőt kerülök minden alkalmat gondolatban és tettekben, mi erre vezethetne. Isten engem úgy segítjen, és úgy adja lelke üdvösségét. —

[Eskü után fölkel — László jobbát nyújtja le: mit Solom elfogadván, a lépcsőzeten feljebb megy, és Lászlónál egy lépcsővel alább megáll. László karjait vállára teszi, Solom pedig előtte leborulva átöleli térdeit. Ez alatt háromszoros nagy intrada — azután harangszó. Harangszóra László mintegy a népért imádkozik — azután karjait a nép felett kiterjeszti és megáldja. A nép imádkozva földre borul. Nagy esend, csupán a harangszó hallik — mely végig tart.]

NEGYEDIK FELVONÁS.

[Erdős vidék, esti szürkület, kívül nagy harczi zaj. Az erdő és lombok távol tüztől vereslenek.]

I-ső Jelenet: Solom. Bátor Opós.

S o l o m: (alétan betántorog, utána Opós.)

Nem üznek-e tovább Opós? (fához támaszkodik.)

O p ó s: Ne félj,

Melegök van, László tüzet rakott.

S o l o m: A gaz kún faj, látva a végveszélyt —

Reám rohant és két tűz közé esém.

O p ó s: Mit kotyvasztál — most nyeld el a levét.

S o l o m: Vérzik fejed.

O p ó s: Megpiszkálta a kún!

Csekély dolog, én megköszöntem azt neki,

Nem érté meg szavam, hogy értse, hát

Leszeltem a fejét. —

S o l o m: Mint áll az ütközet?

O p ó s: Megverve a Kutesk tolvaj hada.

S o l o m: Úgy erre tart László; fussunk tovább!

O p ó s: Ne még; pihenj! László a harcmezőt

Nem hagyja el, a míg csak egy kún él.

S o l o m: Nincsen remény többé. (növekedő hadi zaj.)

Mi ez Opós?

O p ó s: László mulat: tánczol a testeken

A téreket mellyekkel elfedé,

Miként szőnyeggel; és ha ezreket

Lesujta kedvében; panaszkodik

Hogy szinte elfáradt, kissé hevült
 S enyhíteni tagjait fris vérben fürdik. —
 Miféle balga gondolat vala
 Lászlót támadni meg, — őt a kinek
 Harczbárdja sulyát, a nagy Kárpátok
 Sziklától kölcsönözé, — kinek
 Fejére száll, a föld terhe alá
 Esik. — (nagyobb hadi láрма.)
 De már ez igen is jó kedv!
 S o l o m: Hol fegyverem?
 O p ó s: Miért?
 S o l o m: Az ütközetbe
 Megyek, elveszni ott!
 O p ó s: (egy csonka kardot nyujt)
 Itt van enyém!
 Eddig hiven szolgált, most eltörött:
 Kemény vala. Ez is azt mondja, hogy vég
 Órád közelg. — Inkább maga törik,
 Mintsem tovább harczoljon melletted.
 S o l o m: (tájdalmasan ráteklnt.)
 Elhagysz Opós egyetlen egy hivem?!
 O p ó s: Nem mondtam azt, tennem kellene bár,
 Mivel nem jársz okos tanácsomon —
 Én maradok. — (Az erdő és felhő jobban veresednek — a harci zaj
 nagyobb — kürtök, jalkiáltások, sat. egy dombra felmegy Opós.)
 Teremtő istenem!
 A kun seregnek csak egy része él.
 László király, az est mivel beállt,
 Harczolni hogy lásson, felgyujtatá
 Kis-Várdát: rettentő lángoszlopok
 Nyulnak az égbe fel. — László király
 Mint egy bátya áll a kún faj között
 Magas lován. — Hah! mint az elkaszált
 Nád, omlik az ellenség le soronkint —
 Hallom csapásait keresztül a zajon —
 Áttör az ellenen. — Körül száguld —
 Utána három pánczélos magyar,
 Keresztbe rombolják a sorokat.
 László keres valakit, az talán Kutesk!
 Bolond vezér, köszönd ha a napot
 Megláthatod még. —
 S o l o m: Ó engem keres.
 O p ó s: Pető a balszárnyát vezérli. Amen!
 Ez nem sereg többé. — Igy kell Kutesk —
 Irgalmas ég! — (a dombról letántorog.)
 S o l o m: Mi az? szemed meredt!

olja előtte, fogadják. A nép László beléptével földre borul. A zene kívül mindaddig tart, míg László az alkotmány lépcsőin felmegy, akkor megszűnik, és mély csend lesz. László a legfelső lépcsőre menve István koporsója előtt kissé meghajlik, s mint egy üdvözölve jobbát a koporsóra teszi. A nép felé fordulva megáll. Solom néhány lépcsővel alább letérdel, Desider és Nehemias elébe tartják az Evangéliumot, melyre jobbát és kardját teszi.]

S a l a m o n : A most szentté avatott első magyar király István koporsójánál, az egy örök Isten színe előtt, én, Endre király fia, Solom, esküszöm szent hitemre, hogy a magyar koronát és nemzetet, míg élek nem háborgatom; e célra soha semmi eszközöt nem használok: magamat e célra eszközül használtatni senki által nem engedem, sőt kerülök minden alkalmat gondolatban és tötben, mi erre vezethetne. Isten engem úgy segítjen, és úgy adja lelkem üdvösségét. —

[Eskü után fölkel — László jobbát nyújtja le: mit Solom elfogadván, a lépcsőzeten feljebb megy, és Lászlónál egy lépcsővel alább megáll. László karjait vállára teszi, Solom pedig előtte leborulva átöleli térdeit. Ez alatt háromszoros nagy intrada — azután harangszó. Harangszóra László mintegy a népért imádkozik — azután karjait a nép felett kiterjeszti és megáldja. A nép imádkozva földre borul. Nagy csend, csupán a harangszó hallik — mely végig tart.]

NEGYEDIK FELVONÁS.

[Erdős vidék, esti szürkület, kívül nagy harci zaj. Az erdő és lombok távol tüztől vereslenek.]

I-ső Jelenet: Solom. Bátor Opós.

S o l o m : (alétan betántorog, utána Opós.)

Nem üznek-e tovább Opós? (fához támaszkodik.)

O p ó s : Ne félj,

Melegök van, László tüzet rakott.

S o l o m : A gaz kún faj, látva a végveszélyt —

Reám rohant és két tűz közé esém.

O p ó s : Mit kotyvasztál — most nyeld el a levét.

S o l o m : Vérzik fejed.

O p ó s : Megpiszkálta a kún!

Csekély dolog, én megköszöntem azt neki,

Nem érté meg szavam, hogy értse, hát

Leszeltem a fejét. —

S o l o m : Mint áll az ütközet?

O p ó s : Megverve a Kutesk tolvaj hada.

S o l o m : Úgy erre tart László; fussunk tovább!

O p ó s : Ne még; pihenj! László a harcmezőt

Nem hagyja el, a mig csak egy kún él.

S o l o m : Nincsen remény többé. (növekedő hadi zaj.)

Mi ez Opós?

O p ó s : László mulat: tánczol a testeken

A téreket mellyekkel elfedé,

Miként szőnyeggel; és ha ezreket

Lesujta kedvében; panaszkodik

Hogy szinte elfáradt, kissé hevült
 S enyhíteni tagjait fris vérben fürdik. —
 Miféle balga gondolat vala
 Lászlót támadni meg, — őt a kinek
 Harczbárdja sulyát, a nagy Kárpátok
 Sziklától kölcsönözé, — kinek
 Fejére száll, a föld terhe alá
 Esik. — (nagyobb hadi lárma.)

De már ez igen is jó kedv!
 S o l o m : Hol fegyverem ?

O p ó s : Miért ?

S o l o m : Az ütközetbe

Megyek, elveszni ott!

O p ó s : (egy csonka kardot nyújt)
 Itt van enyém!

Eddig hiven szolgált, most eltörött:
 Kemény vala. Ez is azt mondja, hogy vég
 Órád közelg. — Inkább maga törik,
 Mintsem tovább harczoljon melletted.

S o l o m : (tájdalmasan ráteklnt.)

Elhagysz Opós egyetlen egy hivem ? !

O p ó s : Nem mondtam azt, tennem kellene bár,
 Mivel nem jársz okos tanácsomon —

Én maradok. — (Az erdő és felhő jobban veresednek — a harci zaj
 nagyobb — kürtök, jajkiáltások, sat. egy dombra felmegy Opós.)

Teremtő istenem!

A kun seregek csak egy része él.

László király, az est mivel beállt,

Harczolni hogy lásson, felgyujtató

Kis-Várdát: rettentő lángoszlopok

Nyulnak az égbe fel. — László király

Mint egy bátya áll a kún faj között

Magas lován. — Hah! mint az elkaszált

Nád, omlik az ellenség le soronkint —

Hallom csapásait keresztül a zajon —

Áttör az ellenen. — Körül száguld —

Utána három pánczélos magyar,

Keresztbe rombolják a sorokat.

László keres valakit, az talán Kutesk!

Bolond vezér, köszönd ha a napot

Megláthatod még. —

S o l o m : Ő engem keres.

O p ó s : Pető a balszárnyát vezérli. Amen!

Ez nem sereg többé. — Így kell Kutesk —

Irgalmas ég! — (a dombról letántorog.)

S o l o m : Mi az? szemed meredt!

Opós: (eszmél.)
 Jól láttam-e? (keres.) Kardom! hol fegyverem?
 Solom: Hogy értsem ezt?
 Opós: Nem élhetek tovább —
 László király elesett!
 Solom: (kitörő örömmel.) Elesett, elesett —
 Mondod? — Király vagyok — király Opós!
 Opós: (nem figyel rá — leverve.)
 Aludj el életem! (a harci zaj csendesedik.)
 Solom: Ébredj szerencsém — jöjj fel vig napom!
 Öltsd fel szívem egykori vágyaid —
 Áldozatot hozok, — vért — életet,
 Vagy mit kívánsz: csupán csak egyszer add még
 Fejemre a hatalmat és koronát,
 Kezembe a kormányt, uralkodást!
 Ah nézd Opós! menj még a dombra fel —
 Egy tartományt adok minden szóért,
 Melly e kebel égét deríti fel. —
 Opós: (mind leverten.)
 Meghalt László, és nem szolgálhatám.
 Solom: Én eltemtettem fénynyel, olly gazdagon,
 Minőt a föld nem látott még soha.
 Felette tort tartok hatalmasat,
 Hogy az öröm harsány danáitól
 Sírok lakói is felébrednek,
 S elrészegülnek e vig lakomán. — (Távol harsány kürtszó, és
 „Éljen László király“ kiáltás hallik.)
 Solom: (ütődve) Jól hallottam-e? Hallottad-e Opós?
 (megint háromszoros éljen.)
 Opós: Nem csal fülem — ő él! O nagy király
 Szívem remeg — gyilkos öröm ne öl!
 Solom: A dombra fel — a dombra fel Opós!
 Opós: (felszalad)
 Igen, az ő — megint lovon! ez ő!
 Körében a győztes magyar sereg!
 Ezer szövétnek ég a sor előtt. —
 Hála nagy ég — ez nagy László király!
 Solom: Sorsom bolond — az ég is ellenem! (trogyik.)
 Opós: Nem látok egy kunt is. E lakomán
 Jól mulatott hős László király!
 Erre közelg — már most futhatsz Solom! (leszáll a dombról.)
 Pihenni az éjen erdőbe jön.
 Menjünk! — (meglátja fölemeli.)
 Solom, hallod — ne késs' soká!
 Ha itt talál — ő üli meg torod. (elvezeti az erdőbe.)
 (Folytatjuk.)

MAGYAR NÉPVILÁG.

ÉLETKÉPEK AZ ELMULT JÓ IDŐKBŐL.

IRTA

JÓKAI MÓR.

Kedves atyafiak.

(Folytatás)

Gábor úr belépett, leánya kezét hóna alá szorítva s odavezette őt Tállyainéhoz. A lyánka kezét csókolt, a két asszonyság középre ültette őt a pamlagra, melly alkalommal igen érdekes volt elnézni, mennyire iparkodik őt Zsuzsi néni beszéddel, hízélgéssel, magasztalással, izetlen kérdésekkel elfoglalni, hogy a másik asszonyságot szóhoz ne engedje jutni.

— Óh milyen szép, milyen kedves, micsoda fehér kezeccskék, még csupa gyermek s már milyen nagy gazdasszony. Láttam a kertjét, már azt meg kell engedni, hogy remek. Milyen káposztafejek! Aztán ez a frizúra. Mindig ez volt a legkedvesebb. Láttam a befőttejét is. Főlségesek. No majd én is tanítom valamire, a berkenyét hogy lehet befőzni. Soha sem evett annál senki jobbat. Csak egyszer Makkfalván legyünk. A Sándor véghetetlenül szereti. Jaj a Sándor iszonyuan szereti az édeségeket, egészen apja fia. No de a legédesebbet még nem kóstolta. No, no csak ne piruljon el maga, kis bohó leányka, fogadom nem kell akkor neki több édesség.

A szegény leány töviseken látszott ülni e beszéd alatt; szerencséjére Lizinka odafutott hozzá s nyakába borulva, menten ismeretséget kötött vele, mellynek folytán alkalmá lón Linkának eltávozhatni a mellékszobába, ott hagyva az egész szép társaságot a faképnél. A két leány nem is tért vissza míg csak ebédre nem hitták őket s akkor már per tu voltak egymással. A leányoknál nagyon hamar megy az ismerkedés; daczára a különböző életkornak, a saint alliance néhány perc alatt meg volt kötve, s az első beszélgetésnek az lett a látható eredménye, hogy Linka sokkal jobb szívvvel nézett már Károlyra, mint Sándor öcsémre; azonban Kálmán még mindig legveszélyesebb maradt reá nézve, arra csak lopva tekingetett, meglevén győződve felőle, hogy az is mindig reá néz.

Az asztalhoz úgy ültek, hogy a két asszonyság jutott az asztalfőre, az öreg úr az asztal végire, mellette két felől a két leány, Sándor és Károly egymásnak szemközt, még pedig úgy, hogy Sándor ült Károly testvérje mellett, s Károly jutott Linka mellé. A költő ült Tállyai szomszédságában, Menyhárt úr a felesége mellett.

A leves minden megháborítás nélkül elköltetett, a kanál, mint tudva van, a legártatlanabb fegyver; nem történt semmi baj, csupán annyi, hogy Sándor öcsém meglátva, miszerint Kálmán, a költő, akkori divat szerint nem a három újja közé, hanem a markába fogja a kanalat, ő is úgy akart tenni, s az első fogást szerencsésen a kaputja újjába töltötte.

Később, midőn késekre és villákra került a sor, a szuró és vágó fegyverek más szint adának a harcznak, az első pohár bor bátorságot, kötekedési vágyakat öntött a

szívekbe, Menyhárt úr elkezdé mesélni a maga hőstetteit de dato 1809, mikre viszont Gábor úr épen nem akart emlékezni. Kálmán úr elkezdett balkézzelel enni, Sándor úr utánozni akarta, s peccsenyéstül elejté a villát, erre Zsuzsi néni elkezdé beszélni a fővárosi fiatalság erkölestelenségéről, Kálmán úr viszont azt kérdé tőle, hogy látta-e már Parlagi Jancsit? s viszont azzal állt boszút rajta, hogy visszakézzelel töltött vizet poharából, mire a jó asszonyság megfogadta, hogy ha még egyszer úgy tölt neki, nem iszsza meg.

Sándor diák, az anyai tanácsokhoz hiven mindenből evett és ivott, mert annyit már megtanult, hogy kosarat adni nagy megbántás a házi kisasszonyra nézve. A jó egri bor kezdett lassanként a fejébe szállni, a jóllakás ördöge mindinkább felfavalkodottá tévé, kezdé magát olly kontemfinter érezni, mintha most is a convictusban ülne diák pajtások között, vagy jurátus collegákkal szemben az arany flakónál; mindenkinék a szavába belebeszél, nevetett, elménczkedett nagy ész nélkül, döntögetett palaeztkot és poharat, s hajigálózott kenyér galacsinokkal; a lábait szétnyujtotta az asztal alatt fideliter s valami átelleni láboeszkához érve, azt elkezdé koronként gyöngédeden nyomogatni, azt hiven, hogy az Linka láboeszkája. Hanem az a Károly lába volt, ki el levén merülve valami mulatságos beszélgetésbe szomszédjával, engedé lábával történni ezt a gyöngéd quiproquot.

Ebéd vége felé mind jobban kinyiltak szívek és torkok, kezdődött az az amabilis confusio, mikor minden ember egyszerre összevissza beszél, az a nyertes, a ki jobban tud kiabálni, a saját szavát sem hallja senki, de azért a szomszédját is érti; mikor elkezdődnek az anecdotá mondások, s egyik bohó, bolondos kaland a másikat juttatja eszünkbe, a társaság kaczag, hogy könnyei csorognak az orozáján mindenkinék, a dámák könnyörögnek, hogy ne nevetessék már őket, az öreg urak mellényein felpattannak a gombok a rázkódás miatt, a fiatalság is ugy tesz mintha azt nevetné, pedig egészen mást nevet, nekik van suttozni valójuk; ha ki akarod találni, mit suttoznak? légy fiatal és szerelmes.

Egyedül Kálmán, a költő, tartja meg parnassusi nyugalmát, az ő arcát mosoly be nem szennyezi soha, szemei folyvást a házi kisasszonyra vannak függesztve, vagy ha oda nem, akkor átellenbe, de nem Menyhárt urra, hanem azon is túl, az átelleni falra. Ott van egy nagy tükör aranyos rámban, Kálmán úr oda néz abba a tükörbe, s igen meglátszik elégedve lenni méltóságos tekintetével, kezeinek minden mozdulását onnan nézi ki, még az ételt is a tükörbe nézve eszi s fogait is a tükörből piszkálja.

E dolgot senki sem látszik észrevenni, egyedül a kis csintalan Lizinka vette szemügyre, kinek gonosz szemei szüntelen járnak alá s fel a társaságon, keresve, hogy kit csipjenek meg? s a mellette ülő öreg urat szüntelen jó kedvben tartja ártatlanul rágalmozó ötleteivel, mikre az alig állhatja meg, hogy fel ne kaczagjen; sőt egyszer már félig ki is tört vele, midőn Liza Sándor öcsémre mutatva, azt mondá neki: „nini bácsi, fogy a diák!“ emlékébe hozván a lábnyujtogató legatus anecdotáját.

Végre Kálmán felemelkedék székéről, fogja a poharát, s haját ideálisan felborzolva, egyet köhintett, jelt adván vele, hogy áldomást akar inni.

A lárma, a nevetés megszűnt, kiki lecsitította a szomszédját, a gömbölyü arcok iparkodtak ünnepélyes hosszúságra nyúlni; midőn végre mindenki elhallgatott, a költő felemelé poharát és elkezdé, mondván:

— „Van egy tenger, mellynek fenekén egy drága igaz gyöngy rejlik.

— Néze csak bácsi, sугá Liza Gábor úr fülébe, Sós Kálmán hogy beszél magához a tükörben.

Gábor úr odapillantott s meglátá, hogy Kálmán csakugyan meredten a tükörbe nézve beszél, minden mozdulatot, minden arcz kifejezést onnan tesz, bámulatos ön-
elégültséggel látszik önmagában gyönyörködni, épen mintha csak önmagának tenne szerelmi vallomást.

Gábor úr eleinte csak elbámult, karikára nyíltak a szemei, összeszorította a száját, rángatta a kurta ősz bajuszát jobbra balra, s majd hátra ejtette a fejét.

Kálmán nem vette észre, hogy azt valaki szemléli, miszerint ő a tükörből beszél magához, s folytatá nagy páthosszal.

— „E gyöngy drágább Cleopatra nagyhírű gyöngyeinél, ragyogóbb a braziliai császár diademjában levónél, e gyöngy az, mellynek megnyeréseért mély tengerek fenekére leszállni a legcsekélyebb áldozat, érte meghalni üdvösség

— Nézze bácsi, hogy kínálja maga magát a pohárral a tükörben! sугá Liza a házi úrnak.

Már ekkor Gábor úr úgy tele volt nevetéssel, mint a túlfűtött gőzkatlan, csak egy pillanat és szétpattan. Nagy melle járt alá s fel, vállai rázkódtak, arca elvörösödött, fogait, ökleit összeszorította, most mindjárt — most mindjárt —

Károly ezalatt kezdé észrevenni, hogy Sándor öcsém nagyon is szerelmesen kezdé lábait nyomogatni, hogy tehát viszonzás nélkül ne hagyja a jóindulatot, ő is kikeresé a másik lábával Sándor öcsém tyúkszemét, s ollyat gázolt rá, a millyet csak tudott.

— Jáj! ordítá el magát Sándor az igazgyöngyös dictió közepett, s kínjában úgy taszította fel az előtte álló tele poharat, hogy a vörös bor futott végig az abroszon, mint a Duna.

Csak épen ez kellett még Gábor úrnak. Az elfojtott kaczagási düh tizszeres erővel tört ki egyszerre irtózatot torkán, elveté magát karosszékében, verte az öklével az asztalt: hogy a poharak tánczba kerekedtek, az asszonyok sikóltozva ugráltak fel az asztaltól, a feléjük futó veres bor elől: „Keresztelő, keresztelő!” ordítá Sándor jucundus veszettséggel, a mint anyja felé futott a bor, Menyhárt úr szedtevetézt, a leányok vihogtak, csak Kálmán állt rendületlen képpel a maga helyén, erősen eltökélve, hogy a maga dictióját, török szakad, elfogja mondani. Hozzá is fogott három izben, a mint a kaczagás lecsendesült, de hijába! beleütött már abba a ménkü, alig szólhatott három szót, alig nézett rá Gábor úr, megint újra kezdte a kaczagást, semmi erő nem volt képes őt többé visszatartóztatni.

Végre is Kálmán kénytelen volt nagy apprehensióval leülni, a nélkül, hogy a felköszöntést bevégezhetne volna.

Az öreg ur nyilván restelni látszott az egészet, de hiába nem tehetett róla, neki többet ne szóljon Kálmán, még a templomban se szóljon hozzá, mert a szeme közé fog kacagni.

Hogy e kudarcz némileg helyre legyen ütve, Károly kapott fel egy poharat, s vig arczczal, néhány szóval befejezé a mondatot.

— Adja Isten, hogy e szép gyöngynek, kit Kálmán barátunk értett, sokáig tisztelői lehessünk; a mi annál is czélszerűbb ohajtás, minthogy e gyöngy nem valami hideg csiga, hanem egy hő szivü derék magyar hazafi keblén nőtt fel, a ki a hozzá leszálló buvárokkal nem itat keserü tengervizet; hanem jó egri török vért.

szivekbe, Menyhárt úr elkezdé mesélni a maga hőstetteit de dato 1809, mikre viszont Gábor úr épen nem akart emlékezni. Kálmán úr elkezdett balkézzelel enni, Sándor úr utánozni akarta, s pecsenyéstül elejté a villát, erre Zsuzsi néni elkezdé beszélni a fővárosi fiatalság erkölestelenségéről, Kálmán úr viszont azt kérdé tőle, hogy látta-e már Parlagi Jancsit? s viszont azzal állt boszút rajta, hogy visszakézzelel töltött vizet poharából, mire a jó asszonyság megfogadta, hogy ha még egyszer úgy tölt neki, nem iszsza meg.

Sándor diák, az anyai tanácsokhoz hiven mindenből evett és ivott, mert annyit már megtanult, hogy kosarat adni nagy megbántás a házi kisasszonyra nézve. A jó egri bor kezdett lassanként a fejébe szállni, a jóllakás ördöge mindinkább felfuvalkodottá tevé, kezdé magát olly kontemfinter érezni, mintha most is a convictusban ülne diák pajtások között, vagy jurátus collegákkal szemben az arany flaskónál; mindenkinék a szavába belebeszél, nevetett, elménczkedett nagy ész nélkül, döntögetett palaczkot és poharat, s hajigálózott kenyér galacsinokkal; a lábait szétnyujtotta az asztal alatt fideliter s valami átelleni lábockához érve, azt elkezdé koronként gyöngédeden nyomogatni, azt hívén, hogy az Linka lábockája. Hanem az a Károly lába volt, ki el levén merülve valami mulatságos beszélgetésbe szomszédjával, engedé lábával történni ezt a gyöngéd quiproquot.

Ebéd vége felé mind jobban kinyíltak szivek és torkok, kezdődött az az amabilis confusio, mikor minden ember egyszerre összevissza beszél, az a nyertes, a ki jobban tud kiabálni, a saját szavát sem hallja senki, de azért a szomszédját is érti; mikor elkezdődnek az anecdotá mondások, s egyik bohó, bolondos kaland a másikat juttatja eszünkbe, a társaság kaczag, hogy könnyei csorognak az orcáján mindenkinék, a dámák könnyörögnek, hogy ne nevetessék már őket, az öreg urak mellényein felpattannak a gombok a rázkódás miatt, a fiatalság is ugy tesz mintha azt nevetné, pedig egészen mást nevet, nekik van suttozni valójuk; ha ki akarod találni, mit suttoznak? légy fiatal és szerelmes.

Egyedül Kálmán, a költő, tartja meg parnassusi nyugalmát, az ő arcát mosoly be nem szennyezi soha, szemei folyást a házi kisasszonyra vannak függesztve, vagy ha oda nem, akkor átellenbe, de nem Menyhárt urra, hanem azon is túl, az átelleni falra. Ott van egy nagy tükör aranyos rámban, Kálmán úr oda néz abba a tükörbe, s igen meglátszik elégedve lenni méltóságos tekintetével, kezeinek minden mozdulását onnan nézi ki, még az ételt is a tükörbe nézve eszi s fogait is a tükörből piszkálja.

E dolgot senki sem látszik észrevenni, egyedül a kis csintalan Lizinka vette szemügyre, kinek gonosz szemei szüntelen járnak alá s fel a társaságon, keresve, hogy kit csipjenek meg? s a mellette ülő öreg urat szüntelen jó kedvben tartja ártatlanul rágalmozó ötleteivel, mikre az alig állhatja meg, hogy fel ne kaczagjon; sőt egyszer már félig ki is tört vele, midőn Liza Sándor öcsémre mutatva, azt mondá neki: „nini bácsi, fogy a diák!” emlékébe hozván a lábnyujtogató legatus anecdotáját.

Végre Kálmán felemelkedék székéről, fogja a poharát, s haját ideálisan felborzolva, egyet köhintett, jelt adván vele, hogy áldomást akar inni.

A lárma, a nevetés megszűnt, kiki lecsitította a szomszédját, a gömbölyű arcok iparkodtak ünnepélyes hosszúságra nyúlni; midőn végre mindenki elhallgatott, a költő felemelé poharát és elkezdé, mondván:

— „Van egy tenger, mellynek fenekén egy drága igaz gyöngy rejlik.

— Néze csak bácsi, sугá Liza Gábor úr fülébe, Sós Kálmán hogy beszél magához a tükörben.

Gábor úr odapillantott s meglátá, hogy Kálmán csakugyan meredten a tükörbe nézve beszél, minden mozdulatot, minden arczkifejezést onnan tesz, bámulatos ön-elégültséggel látszik önmagában gyönyörködni, épen mintha csak önmagának tenne szerelmi vallomást.

Gábor úr eleinte csak elbámult, karikára nyíltak a szemei, összeszorította a száját, rángatta a kurta ősz bajuszát jobbra balra, s majd hátra ejtette a fejét.

Kálmán nem vette észre, hogy azt valaki szemléli, miszerint ő a tükörből beszél magához, s folytatá nagy páthosszal.

— „E gyöngy drágább Cleopatra nagyhird gyöngyeinél, ragyogóbb a braziliai császár diademjában levónél, e gyöngy az, mellynek megnyeréseért mély tengerek fenekére leszállni a legcsekélyebb áldozat, érte meghalni üdvösség....

— Nézze bácsi, hogy kínálja maga magát a pohárral a tükörben! sугá Liza a házi úrnak.

Már ekkor Gábor úr úgy tele volt nevetéssel, mint a túlfűtött gőzkatlan, csak egy pillanat és szétpattan. Nagy melle járt alá s fel, vállalai rázkódtak, arca elvörösödött, fogait, ökleit összeszorította, most mindjárt — most mindjárt —

Károly ezalatt kezdé észrevenni, hogy Sándor öcsém nagyon is szerelmesen kezdé lábait nyomogatni, hogy tehát viszonzás nélkül ne hagyja a jóindulatot, ő is kikeresé a másik lábával Sándor öcsém tyúkszemét, s olyat gázolt rá, a millyet csak tudott.

— Jáj! ordítá el magát Sándor az igazgyöngyös dictió közepett, s kínjában úgy taszította fel az előtte álló tele poharat, hogy a vörös bor futott végig az abroszon, mint a Duna.

Csak épen ez kellett még Gábor úrnak. Az elfojtott kaczagási düh tizszeres erővel tört ki egyszerre irtózatot torkán, elveté magát karosszékében, verte az öklével az asztalt: hogy a poharak tánczba kerekedtek, az asszonyok sikóltozva ugráltak fel az asztaltól, a feléjük futó veres bor elől: „Keresztelő, keresztelő!“ ordítá Sándor jucundus veszettséggel, a mint anyja felé futott a bor, Menyhárt úr szedtevetézt, a leányok vihogtak, csak Kálmán állt rendületlen képpel a maga helyén, erősen eltökélve, hogy a maga dictióját, török szakad, elfogja mondani. Hozzá is fogott három izben, a mint a kaczagás lecsendesült, de hijába! beleütött már abba a ménkü, alig szólhatott három szót, alig nézett rá Gábor úr, megint újra kezdte a kaczagást, semmi erő nem volt képes őt többé visszatartóztatni.

Végre is Kálmán kénytelen volt nagy aprehensióval leülni, a nélkül, hogy a felköszöntést bevégezhetne volna.

Az öreg ur nyilván restelni látszott az egészet, de hiába nem tehetett róla, neki többet ne szóljon Kálmán, még a templomban se szóljon hozzá, mert a szeme közé fog kaczagni.

Hogy e kudarcz némileg helyre legyen ütve, Károly kapott fel egy poharat, s vig arczczal, néhány szóval befejezé a mondatot.

— Adja Isten, hogy e szép gyöngynek, kit Kálmán barátunk értett, sokáig tisztelői lehessünk; a mi annál is czélszerűbb ohajtás, minthogy e gyöngy nem valami hideg csiga, hanem egy hő szivü derék magyar hazafi keblén nőtt fel, a ki a hozzá leszálló buvárokkal nem itat keserü tengervizet; hanem jó egri török vért.

— Éljen, éljen! kiálta rá a társaság, maga az öreg úr is szívesen koczintott ez áldomásra, csak Kálmán nem bírta megbocsítani Károlynak, hogy az ő szellemdús eszme járását illy parlagi elmésséggel tépásztta meg.

Hanem hijába ebéd után ne beszéljen az ember böles dolgokat, ha aztakarja, hogy ráhallgassanak.

Ebéd után felhívta az öreg Berkessy vendégeit egy kis sétakocsizásra, melly ajánlat az egész társaságtól nagy készséggel fogadtatott, a parancsok kiadattak a kocsisoknak minden részről; Menyhárt úr maga ment ki az istállóba, Marczival értekezést tartandó, ha valjon kiállanak-e a lovai egy ilyen sétát? a láttelelet azonban igen kedvezőtlenül ütven ki, megegyezett Marczival egy meszely borba, a mit majd otthon fog neki kiszolgáltatni, hogy tettesse magát részegnek.

A másik két hintó ez alatt előjártott, egyik Berkessyéké, másik Tállyaiéké, s a vendégek úgy oszták el magukat, hogy minden család a maga fogatát foglalja el, Sós Kálmán is szinte elővezetteté a maga pegazusát, melly egy jámbor, kissé vénecske paripa volt, angolosra kurtítva, a feje hányakodásából lehetett gyanítani, hogy egy kissé kemény száju, lábairól ítélve meglehetősen futó lehetett. Végül az öreg Berkessy számára egy egylovas cabriolet állt készen, a min rendesen szokott járn.

Már mindenki készen volt, midőn Menyhárt úr előtámad, szörnyen verve a térdeihez a kezét.

— Hjűj! micsoda szörnyűség már ez! az a Marczy olyan részeg, a lábát sem tudja mozdítani. Mit csináljunk, mit csináljunk? Bárcsak volna valaki, a ki befogná a lovaimat, elhajtánám magam. No megállj! engem így meggyalázni! Illyen tiszteletre méltó háznál leinni magát. Mingyárt elesapom a gazembert, mihelyt haza megyünk.

— Soha se mérgelődjék uramöcsém, szólt megnyugtatólag Berkessy, majd elosztjuk magunkat valahogy, kit ide, kit oda elültetünk; Menyhárt öcsém ide ülhet mellém. A felesége Tállyainéhoz, Károly fráter úgy is maga szereti hajtani a lovakat, a két leány sem fog megharagudni, ha egy gavallért odaültetünk hozzájuk. . . .

Kálmánnak már ekkor az egyik lába a kengyelben volt, a mint azonban meghallotta, hogy Linka mellett egy kiadó hely lehet a kocsisban, hirtelen odafordult a lovát bámuló Sándor öcsémhez, s elképzeltetlen nyájassággal kérdezé tőle:

— Nem szokott ön lovagolni?

— Dehogynem, felelt vigyorogva Sándor, csak hogy nincs lovam.

— Hát üljön fel az enyimre.

— Igazán? Megengedi? kérdé az öcsém nagyon megörülve.

— Igen szívesen. Nekem úgy is fáj a derekam a mai lovaglástól, majd én valamellyik kocsis mellé felkapok.

Sándort sem kellett másodszer kínálni, utezu neki esett a lónak, behéágott az egyik kengyelébe, s miután egy darab ideig megtánczoltatta magát mellette, végre valahogy felhasalt a nyeregbe s oda fészkelte magát.

A vendégek ez alatt a Gábor úr által megszabott rendben elrendezék magukat, s illyenformán nem maradván egyéb Kálmánon kívül, ő lett olly szerencsés, hogy a két lyánynyal szemközt ülhetett Berkessy hintójában.

Csak ekkor kezdte a társaság észrevenni, hogy Sándor öcsém ül a lovon, feltűnt pedig ez annál is inkább, mert lábai igen hosszúk levén, a kurtára húzott kengyel szíj miatt a térdei mind a ló szügye körül jártak; e mellett a paripának az a jó szo-

kása volt, hogy ha észrevette, miszerint idegen ember ül a hátán, ezt a tapasztalatát különféle módokon iparkodott nyilvánítani, előbb a nyakát hányta vetette, majd elkezdett hátrafelé farolni, hogy az ember azt gondolta, most mingyárt bele megy a kútba, elvégre elkezdett ágaskodni, s eközben valami olly nevetséges vontatott éneklő nyerítést hallatott, a millyennel ritka ló dicselkedhetik.

Zsuzsi néni ijedten ugrott fel a hintóban, fiát illy állapotban látva.

— Te bolond te! Mit csinálsz azon a lovon? Szállsz le mingyárt arrul a lóru! Most mingyárt a nyakát töri ki! Szállj le, szállj le!

De iszen könnyű azt mondani valakinek, hogy szálljon le a lóru, mikor épen a lónak is az a szándéka, hogy letegye a hátáról. Sándor öcsém sem látott, sem hallott, s ha szabad valakinek, a ki nagyon hallgat valamit, azt mondani magáról: „csupa fül vagyok,” ugy Sándor öcsémről is ellehetett e perczen mondani, hogy csupa ló.

Végre azonban a paripa, miután kipróbálta lovagját s tapasztalá, hogy az nem esett le a nyeregből, egyet nyerített s minden további utasítás nélkül nyargalt ki a kapun, keresztül az áttellenben fekvő szérius kerten, ragadva magával az elkárhozott lovagot, ki kétségbeestében elhajítá a kantárszárát, s kétkezével elől hátul a nyeregkápába fogózott.

— A fiam! a fiam! Elölik a fiamat: sikoltoza kétségbeesetten Zsuzsi néni.

— Ne féltsd a porontyát! kiálta rá Menyhárt úr. Egy kis leesésbe még ki nem török a nyaka. Nem látod, hogy készakarva sarkantyúzza a lovat, csak menjünk, majd utolér bennünket a kertek alatt.

Erre megcserdültek az ostorok, a három fogat kirobogott az utcára, végig a a helységen, sebesen, mint a szél. Zsuzsi néni minden embert megkérdezett, a kit előtaláltak, hogy nem látott-e egy lovas embert ezen nyargalni? Persze, hogy senki sem hallotta a szót a kocsizörgés miatt.

Majdan kiértek az öreg úr jószágára, végig hajtattak a szép egyenes fákkal beültetett utakon, megnézték az aratókat, itt ott már kalangyákban volt a búza, boglyában az árpa, a kukoricza zöldellett még buján a sárga tarlók között széles táblákban, itt ott aranyszínű dinnyék, úritökök villogtak ki közüle. De Zsuzsi nénit mos nem gyönyörködteté sem buza, sem kukoricza, mert Sándor nem látszott sehol; végre Tallyainé azzal nyugtatá meg, hogy bizonyosan visszament a házhoz, és most odahaza van békében, melly gondolat csakugyan meg is vigasztalá a jó asszony-ságot, annyira, hogy minden tábla vetést megbírt becsülni futtában, hogy hány véka megy bele?

Egy kis órai kocsikázás után, a társaság jól kirázatva magát, ismét hazafelé fordult, a hintók vig ostorpattogás közt gördültek be az udvarra, Zsuzsi néni első szav a az első meglátott emberhez az volt, hogy „hol a fiam?”

Senki sem tudott róla semmit.

— Hol a fiam? A Sándor fiam hol van?

Bizony nem látta azt azóta senki, hogy elvitte a ló.

A jó asszony-ság is megereszté erre jajveszékélési gyeplőjét:

— Oda vagyok! Elveszett a fiam örökre! a fiam Sándorom! A másikat összegyilkolták a méhek, ezt meg, ehen van, elölte a ló. Óh bár soha se jöttünk volna ehhez a házhoz, vagy inkább döltünk volna fel az úton, s tört volna ki a nyakunk. Te vagy mindennek az oka, te vén bolond! minek akartad illyen fiatal korában megházosítani a fiadat, már most ott van ni, futhatsz utánna a világba, aztán meg a te bolond kocsi-

sod, a miért be nem tudott fogni, aztán meg az úr, minek engedte arra a veszett lóra ülni, ha ismerte. Már most hol a fiam?

— De hol a lovam? monda Kálmán, nem kevésbé levén megijedve azon, hogy Sándor elvitte a lovat, mint Zsuzsi néni azon, hogy a ló elvitte Sándort.

— Óh Istenem, Istenem, hogy kell haza mennem a fiam nélkül?

— De hogy kell nekem haza mennem a lovam nélkül?

No iszen erre aztán összeteremtette Zsuzsi néni úgy a poétát, hogy jobb lett volna neki vakon születnie, sőt hogy beteljék a pohár, sorba vette az egész háznépet, s kijuttatott mindenkinek, a leányoknak azért, hogy mért nem ültették Sándort maguk közé? akkor nem veszett volna el, az öreg Berkessynek, hogy mért engedte bort inni? különben nem mert volna felülni a lóra, és végre minden renden és nemen levő embereknek, hogy mit tájták a szájukat, s mért nem szaladnak, ki merre lát, keresni az elveszett fút.

Utoljára nem állhatta Menyhárt úr a lármát s belemordult.

— Ugyan, mit sápitozol, adta vette porontyán. Bezzeg ha engemet is így megsirattak volna, mikor Győr alatt jártam, pedig ott lövöldöztek is. Majd visszakerül bizony, ne félj: rossz pénz nem vész el; embert még nem loptak ebben a százszentdében, s ne félj, hogy a te fiadon kezdjék, s ha eltéved az ebánya, itt az urambátyám, majd currentáltatja.

E szavak véghetetlen keserűen esének Zsuzsi néni szívének. Hogy egy apa illy kegyetlenül tudjon beszélni elveszett fiáról, az égre kiáltó! nem tudott neki mit válaszolni, berohant a kis mellékszobába, a hol Péterke feküdt és kuglófot evett, s ott ráborulva megmaradt gyermekére, elkezdte zokogni hevesen; erre Péterkének is kifordult a szájából a kuglóf, s neki kezdvén a bögésnek, versenyt sírtak mind a ketten egymás barátságáért.

Berkessy azonban komolyan szívére vette a dolgot, s fellármázva cselédeit, kit gyalog, kit lóháton neki indított, hogy szerteszéllal keressék az eltűnt ifjút, s tudakozódjanak utána fütől fától, s hozzák vissza, a hol kapják.

Már csak mi is induljunk neki és lássuk mi lett belőle?

A hogy a paripa keresztül vágatott a szérüs kerten, egyszerre félrekanyarodva neki vitte a kenderföldeknek Sándor úrfút, ki sehogy sem birta a lovat sem feltartóztatni, sem másfelé téríteni, hanem csak lehasalt a nyakára, sorsára bizva magát s gondolva Mazepára, a kit Ukrániába vitt a ló. Ő sem várt egyebet, minthogy odáig meg nem áll vele.

Később a ló kijutott az országútra s elkezdte szabályos galoppban nyargalni előre. Sándor ijedten tekintete hátra, s tapasztalá, hogy az elhagyott helység mindig meszebb marad, végre egészen elvész a háta mögött, már csak a tornya látszik, később ismét előtte kezdenek egy ismeretlen város tornyai előtünezni a láthatáron, a ló csak futott megállapodás nélkül. Jöttek ugyan néha szemközt az úton idegen emberek, Sándor eleget is kiabált nekik, hogy tartsák fel a lovat, de azok mind arra értették, hogy térjenek ki, s azt hívták, hogy valakivel felfogadott, hogy hány percz alatt ér ** -re a megyei székvárosba, vagy tán orvosért, vagy tüzi fecskendőkért nyargal; egy szóval engedték futni, a merre a lónak tetszett.

Hat nap múlt el azalatt, a mióta a szép özvegy Julia, Nánásy bácsit beleeresztette a világba, hogy hordja szét férhez menetelének híret, csődítse össze a lakodalomra az atyafiságot s hozzon dispensatiót, s vásálgjon Pesten menyasszonyruhákat és süteményeket. Mindez szépen meg is történt. Az utána küldött staféta mindenütt egy órával később érkezett, miután ő elment, s ilyenformán ** -re is visszaérkezék, a nélkül, hogy a futárral beszélt volna, s benyit nagy skatulyákkal a hóna alatt szépséges szép hugocskájához, ki már akkor azon gondolkozott, hogy megszökjék a vármegyéből.

— Itt vagyok galambom. Mindent elvégeztem. Itt az egyik menyasszonyruha, ezt készítette Varga, itt a másik, ezt csinálta Keresztessy, itt a zsebemben a dispensatio, jönnek az atyafiak is mind; hátul egy nagy ferslagban a czukor-sütemények.

Julia reszketett a méreg miatt; az utósó szavaknál dühösen csapott rá az asztalra tett skatulyára, hogy az menten összehorpadt.

— Vigye maga a menyasszonyruhákat a pokolba! a dispensatiót is vigye a pokolba, a tortákat! atyafiakat! maga is ott maradjon.

Nánásy bácsinak szeme szája elállt erre a fogadtatásra, csak járt a szája, de hangot nem adott. Épen nem volt képes semmit is gondolni, s csak bámult, azt látva, hogy Julia az utóbbi szavaknál kétségbeesetten sirva dül le a pamlagra s fuldoklásig zokog.

Nánásy bácsi nem arra volt születve, hogy illy bonyolódott eseteket megbirjon magának magyarázni. Mikor az ember a rábizott dolgokat a legpontosabban rendezé, mikor azt hiszi, hogy jutalmat fog kapni, — egy pár puszt, — s kap e helyett egy pár skatulyát a fejéhez vágva. . . . Meg nem foghatta az egészszet.

E pillanatban lórobogás hallatszék az udvaron, s Julia szobaleánya hüledező képpel rohant be asszonyához, alig bírva kimondani, a mit akar:

— Kisasszony, — tensasszony, a Kálmán urfi paripája.

— Be ne merjék bocsátani! kiálta Julia, indulatosan felugorva helyéről.

— De nem Kálmán úr ül ám rajta, hanem egy idegen ifjú úr, a kit soha sem láttam még.

— Kicsoda?

Hogy kicsoda? arról meg már mi tudunk beszélni. A szerencsétlen Sándor az, kit a ló elhozott a szomszéd faluból, be a város közepére Julia lakásáig, ott nyitva találta a kaput, benyargalt az udvarra kétségbeesett lovagjával, a folyosó előtt aztán szépen megállt, ismerős röhögéssel üdvözölve a künn álló cselédeket.

Az események psychológiája itt a lóban rejlik. Kálmán minden nap meg szokta látogatni Juliát lóháton, s ilyenkor a kedveskedő delnő mindig czukrot adott a paripának saját gyöngéd kezecekből, s ezzel ugy elkényeztette a lovat, hogy az gyakran erőnek erejével odavitte a tulajdon gazdáját is Julia udvarába, s nem lehetett neki végig menni azon az utcán a nélkül, hogy be ne térjen a házba. Azonban, mint az előzményekből tudjuk, Kálmán hat nap óta nem volt már Juliánál, s a paripa annyi idő alatt nem kapott czukrot. E hanyagság sehogy sem fért a fejébe, pedig mint mondják, a lónak elég nagy a feje; az emlékezetes délután tehát föltevé magában, hogy nem azért született ő lónak, hogy ujra lóvá tegyék, s a mint ismét felkantározva érzé magát, neki indult, s makacs következetességgel addig semmi rángatásra és döfölésre

meg nem állt, míg **re beérve Julia udvarába nem jutott, a mikor aztán a folyosó előtt elkezdte vigan röhörészni, várva a czukrot.

Szerintünk az események legtermészetesebb magyarázata ez; a mennyiben egy ló jellemét képesek vagyunk felfogni.

Sándor csak lefordult a paripáról, a mint az megállt vele; sem látott, sem halott, sem egy szónak ura nem volt. Szétvetett lábakkal, meggörbedve, neki támaszkodék tenyereivel a falnak, s úgy mászott végig négykézláb tapogatózva az ajtóig, mellyet épen akkor nyitott ki Julia, hogy meglássa, ki jött?

Senki sem ismeré a Lázárt.

Kicsoda? micsoda? Mit akar? Hogy jött ide?

— Jaj — ne kérdezzenek tőlem semmit; nyögött a szerencsétlen lovag, oda vagyok, — meghaltam, — sem kezem, sem lábom nem az enyim, — fektessenek le, hijjanak doctort, mindjárt kiadom a lelkemet, — jaj a derekam! jaj.

Julia valami irtózatosszerű szerencsétlenséget kezdte gyanítani, s a legőszintébb részvétellel hirtelen orvosért üzé cselédjeit, addig is lefekteté az elkárhozott kalandort, s minden kitelhető női gyöngédséggel gondoskodék szükséges ápolásáról, mig végre az orvos megérkezvén, megnyugtató a beteg állapotja felől, miszerint a nemesebb részek nem szenvedtek a lovaglás viszontagságai alatt, s néhány órai nyugalom helyrehozand mindent.

(Vége következik.)

A NEMZETI SZINHÁZ ÜGYÉBEN.

Gróf FESZTETITS LEÓTÓL.

„Azt mondják, hogy ön megölte az édes anyját.“

Ki? én!!

„Igen igen, ön! — de még azt is mondják, hogy ön valami hamis pénzverő-
kel összeköttetésben volna, s hogy a trencsini várt löporral fel akarja vettetni!“

Ugyan! már ne beszéljen az ur illy sületlenségeket! — hogy is figyelhet csak
illy szemtelen koholmányokra?!

„Kérem bocsásson meg! — Részemről én — ugyan nem akarok ezeknek hitelt
adni; de mikor önnek különös jóakarói uton utfélen, kávéházakban, családkörökben,
szóval mindenütt csak ezt hivesztelik; akkor, megengedjen! de csakugyan megdöb-
ben önnek minden valódi jóakarója.“

Köszönöm önnek irántam mutatott jó akaratát! Legyen nyugodtan!! — Sajnál-
nám önt: ha nem volna egyéb dolga, mint az illyen bámulatos izetlenségre hallgatni,
mellyet csak szándokos rossz akarat, és kofáskodó viszketeg hinthet el a közönség
közt; csak hogy rossz szándokuknak sikerét elérhessék a bizonyos jóakarók!
s végtén a becsületes ember nyakába kerithessék saját nyomoruságukat!

Illyesmit hallottam egyszer mondani, és fájdalom, hogy e helyen kellett erről
megemlékezniem.

Rendes világot értünk, hol saját fajunk a becsületes szándokot és fáradhatlan
ipart illy jutalomra méltatja.

A nagy közönségnek, melly a nemzeti színháznak, tehát saját nemzeti intéze-

tének ápolója és fenntartója is — kétség kívül érdekében áll ezen kedvence felől némi biztos tudomást szerezhetni magának.

Tudom én illően méltányolni az e részbeni közös vágyat, mert tudom bölcsen, hogy ez vajmi nemes féltékenységből eredt, melyet annyira tisztetek, hogy bizonyos jóakaróknak megczáfolására, kik e nemes féltékenységgel vissza élni és az ügyelőségnek méltatlan gyanusítására hamis híreket terjeszteni tudtak: — kiállanék a nyilvánosság terére, azt teendő, mit ugyis feladásomnak tekintek, t. i. a tisztelt közönséget beavatni a dolgok valódi állásába. —

Első helyet foglal itt a színházi új évre szóló Budget, vagyis a jövedelmi és költségvetési terv, az ehhez tartozó felvilágosító jegyzetekkel.

Második helyen fog állani a személyzetnek felsorolása, melyet csak akkor fogok közleni, mikor majdan az opera személyzete már állandóan és változatlanul megállapítva leend.

B U D G E T.

Az 1853-dik évi april elsejétől egész az 1854-ki april elsejéig.

Költségek:

	ft. pp.
1. A díjak összege.....	123138
2. Kamat 25000 ft után 6 ft.....	1500
3. A tárházak és műhelyek bérletdíja.....	1340
(az intézetnek sem díszitményi magazinuma, sem szabó, semasztalos műhelye.)	
Elkerülhetetlen bizonyos kiadások összege	125978

Jövedelmek:

1. Bérletekből:	
a) 13 földszinti páholy, a 1100 f. 14,300	
2 földszinti páholy, a 900 f. 1800	
b) 15 első emeleti páholy, a 1100 f. 16500	
c) 1 másod emeleti páholy, 900 f. 900.....	33500
d) Földszinti zártszék a tavali számadás szerint.....	3548
e) Az erkély feléért fizet a nemz. casino.....	2200
2. Napi jövedelmek:	
a) 21 karszék az erkélynek csak 140 előadást számítva, egy karszék 2 f.	5880
b) Három évi számadások nyomán kivilágosul, hogy a napi jövedelmet diame-tralis calculus szerint, ide tudva a ki nem bérlett páholyok, zártszé-kek és karzatok jövedelmeit, kerek számban bizton fel lehet tenni.....	75000
3. Rendkívüli bérletszünetekből:	
a) Hat rendkívüli egész bérletszünet a 800 f.	4800
b) Hat ilyen, melynek csak fele a színházé.....	2400
4. Országos pénztári segedelem.....	16000
5. Junius 15-től egész augustus 15-ig szabadon rendelkezhetni a színházról; mivel ezen szünet alatt nem jár a bérlőknek előadás a két óra, kerek-számban opera előadásokkal lehet számítani tiszta jövedelmet.....	10000
A bizonyos és a régi számadások nyomán jövőre reménylhető jövedelmek összege tehát lenne.....	153328.

Összevetése e két sommának.

Ha e két sommát összeállítjuk és a jövedelmi nagyobb összegből.....	153328
Lehuzzuk a fennebbi kiadást.....	125978
Marad a színháznak minden egyéb kiadásaira (ide tudván tüzelőfát, felsze-relési költséget, szerző- és íródíjakat, dráma, opera díjt és szóval minden egyéb költségeket).....	27350

JEGYZETEK A KÖLTSÉGEKRE NÉZVE.

1. jegyzet. Ezen összes díjazatban dráma- opera- népszínmű szereplő személyzete, rendezőség, fi- és nőkar, zenekar, tánczkar, hivatalnokok, ügyelők, sugók, szabók, házi statisták, diszitók, jegyszédők és cselédek fizetései foglaltatnak. A színháznak minden személyzete pedig közben közben történhet kevés változással 220 személyből áll.

2. jegyzet. A költségek 2-dik pontja 25,000 f. adósságról szól. Ezen összeg leginkább oly cassahiányok fedezésére fordított, melyek most is per alatt vannak, és melyek, ha befizettek volna, Simoncsits János ó nagysága nem lett volna kénytelen a veszélyek visszás ideje alatt személyes hitelére pénzt felszedni, csakhogy e nemzeti intézetet fenntarthassa; miért is méltán csak köszönetet szavazhat ó nagyságának az ország.

Ezen akkor is közben közben felszedett pénzek most fizettek vissza, és a 25 ezerből fennmaradt somma a színháznak minden oldalról hiányzó felszerelésére fordított.

3-dik jegyzet. Ezen rovat egészen elmaradhatna; ha azon terveim, melyeket a rajzokkal együtt a tisztelt közönséggel rövid idő múlva szinte a Délibáiban környúlállásosan közölni szerencsés leendek; valahogyan létre hozatnának.

A jövedelmeket tekintve.

1. jegyzet. A páholyok bérlete feljebb emelttévén, a színház bizonyos jövedelme nevezetesen növekedett. A köszönet e helyen csak a nagy közönséget illeti, mely nemzeti intézetének fenntartására, a bérlet feljebb emeltetésében ennyi készséggel részt venni és beleegyezni sietett. — Az e) alatti erkélynek ezer volt az ellensége; pedig — a színház jövedelmeit szaporítani az ügyelőnek szinte köteles feladása. —

Miután az erkélyre fordított költségek f. év april elsejéig, tehát 9 hó alatt már is háromszorozva (ha többször nem) megtérítettek: ezen oknál fogva a nemzeti színháznak ebből eredő haszna világos.

2. jegyzet. A második szám alatti erkély jövedelem nagyobb biztosság kedvéért csak 140 előadásra van felszámítva, mit csak kevés szerencsével talán többre is lehetne reményleni.

3. jegyzet. Az 5. pontban érintett szünetidőre nézve, melylyel szabadon rendelkezhet most az igazgatóság, a nyilvános köszönet csak ismét a t. cz. bérlőket illeti, kik ezen időt a színház gyarapodására átengedték.

Az összevetést tekintve, mutatkozik ugyan 27,359 ft pp. mely minden egyéb költségre fennmarad: rajta is leendünk ó nga a pénztári igazgató urral, hogy ezen sommát, ha csak lehet fel ne használjuk. Azonban, az előadások változatosságával összekötött költségekről csak annak levén fogalma, kinek hivatása az illyen intézettel bánni; csak ó tudja, hogy a költségek képzelhetlenek, és ha krajczáronként folynak is, még is ezerekre rugnak. A nemzeti színháznak minden tekintetben való diszes és a nemzethez illő felszerelése, az előadásoknak, disztimény és jelmez tekintetben való szép és korszerű kiállítása, az adandó operák és szindarabok pontos összevágása, egyedül csak a közrésztől függnek. A nagy közönség megkívánja a változatosságot, és épen azon változatosság kívánja viszont a költséget is, mely csak a közönségnek, különösen a dráma irányában kívánatos részvétele által pótolható.

MŰBIRÁLATI ROVAT.

Szombaton, április 9-én, III. Richard Shakespearetől. Utána: The padlock. Aldridge Ira utolsó vendégszínháza búcsúvétele.

III. Richard mai előadása, művészeti merénység mondható. Mert, hogy a velenzei zsidó más nyelven beszélt, mint a keresztyének, e g y a z o n előadásban: az kivételképen egyszer csak megjárta; de, hogy III. Richard és édes anyja, különböző nyelven beszéljenek egymással: e képtelenségre művészeti ürügyet minden igyekezetünk mellett sem találunk. Azért legillőbb lesz hozzánk, őszintén bevallani, miszerint az alkalom kéjpharát ki akartuk üríteni fenékig... és minden áron; azaz, kis idő alatt sok oldalról kívántuk Aldridge szellemi erejét látni, bámulni és tanulni... hátat fordítván ezuttal az ítéletnek.

Azonban, a milly nagy erőszakot követett el Aldridge saját művészi öntudatán midőn III. Richardot magyar ladyk és lordok körében adta elő kedvünkért: szintolly lelkesült elismerést és kegyeletet nyilvánított irányában ezért, az igen tisztelt közönség.

Illy különnyelvűség mellett a drámai előadás egészének legbensőbb egységéről természetesen szó sem lehet; itt az egyes szereplők olyanok, mint egy összetört szobornak egymás mellett heverő darabjai. E szerint Aldridge Richardjában is csak jellemtröredékeket láthattunk ugyan, hanem, — az épség e hiányának daczára — el kell ismernünk, hogy ama jellemtröredékek egy némellyikében ismét rendkívüli erők nyilatkozványait tapasztalók.

Illy nagyszerű látvány volt az álomjelenet, midőn ez ördögi egyéniség, fensőbb hatalmu kezek érintésére, emberi arcot kezd öltetni; midőn e vad lélekben az öneszmélet iszonyu hangja legelőször megszólal. Illyenek voltak a kétségbeesésnek ezután fokozatai, a végső pontiglan.

A párbeszédnek legnagyobb részében mindazáltal el kellett vesznie azon finom természetű lelki viszonyosságnak, melly, nyelvegyformaság mellett, a legszebb művészeti pillanatok szülője szokott lenni.

A darab angol szinpad szerkezet szerint adatott, 4 felvonásban. E szerkezetben III. Richard, rövidebb idő alatt hosszabb életpályát fut meg, mint a mienkben; mint-hogy az angol szerkezet kissé hátrább menvén a történetben, VI. Henriket is föllépteti azért, hogy Richardot mindjárt úgy mutassa be, mint ennek gyilkosát. A darabnak ez új alakjában az előadás harmadnap alatt rögtönöztetett, nem csekély erőfeszítésével a benne működött színházi személyzetnek. S itt önkénytelenül azon gondolatba botlunk, hogy a nemzeti önzés egy nemében, milly furcsa ellentétele vagyunk mi a francziának! . . . A milly mértékben elfogult például ez, saját hazai jeleségei mellett, s a mennyire megvet és lenéz minden idegent, bár a csillagokat verdesse is: mi szintolly mértékben bálványozunk minden olly tehetőséget, a mi nem sajátunk, és e mellett . . .

„Még mindig itt vagy régi szörnyeteg,

Te minden jónak lassu sorvatagja,

Te átok a serdülő érdemen,
S a hallgató dicsőségnek halál.“ . . .

Hogy azonban hébekorba kivétel is történjék a szabály alól: — mindazon tiszteletünk mellett, melylyel afrikai vendégünk iránt viseltetünk, — anyilvános elismerés tartozását ezennel teljesítjük saját hazai tehetségeink iránt is. Ezek között ma, Jókainé (Margit királyné) s Latkóczyiné (Erzsébet királyné) művitelők nemzeti becsérzetünket teljesen megnyugtathatá. Ez alkalommal Shakspeare az igazság legegyszerűbb terére szorítá e művésznők erejét; s minél igénytelenebb volt állásuk, ez estve a vendég irányában annál tisztább ragyogásu volt művészetük a mi szemeinkben.

Örvendünk méltányolhatni Bulyovszkiné (Anna királyné) igyekezetét is. Az idegen nyelvű Richard irányában az ő helyzete legnehezebb volt. Természetes, hogy szerepére fordított szorgalmának művészeti becsé csupán úgy tűnhetett volna ki teljes mértékben, ha ama híres temetési jelenetben Aldridge magát magyarra fordíthatá vala; mert párbeszédben, művészeti tökély mint imént említők, — csupán teljes viszonyosság mellett lehetséges.

Nyelvünk zenéje soha sem hangzott szebben, mint ma, s különösen e három hölgy ajkiról. Diadalmas hangversenye volt ez nyelvünknek, egy olly idegen nyelv ellenében, mellyen a színművészet egyik nagy mestere játszott.

Mit Aldridge színészi személyisége s pályaköre felől, első látásra mondánk: azt Macbethje s III. Richardja megmagyarázta, s egyszersmind igazolta.

Azt mondók akkor, hogy az ő művészete itt a fejér világban szűkebb térre van szorítva, mint saját honának vidékein. Azt is mondók, hogy a proteusi átalakulhatásnak, s a színművészi egyénítés technikai föladatának csaknem legyőzhetlen nehézségekkel áll ellent Aldridge feketesége, de leginkább fejének s arca minden egyes részének olly kiválólag néger alakja.

Azonban nem feledők, hogy Aldridge hazája: egy roppant félvilág; továbbá, hogy Aldridgenak akkora szellemi ereje van, miszerint e körülmények az ő művészi becsmérlegére nézve igen ártatlanokká válnak.

És vajjon a szellemnek illetén physikai korlátozottsága nem közös-e minden nemzet fiával? . . . Élt-e valaha szellem, melly fájának természetéből kivetkezhetett volna, — bár különben az egész emberiség feje fölébe emelkedett legyen is? . . .

És a természetnek ezen örök törvényét a színművészre alkalmazván: azt hiszszük talán, hogy például a mi Bolingbrokejaink és Burleigheink tiszta telivér angol lordok? . . . Ó nem! . . . a mi Bolingbrokejaink és Burleigheink nem egyebek, mint magyar államférfiak angol jelmezben és alakban. Vagy megfordított viszonyban: azt hiszszük, hogy például, a francia színészek Bánkbánjai, vagy Zrinijei tősgyökeres magyar emberek? Ó nem! azok szintugy francia hősök, régi magyar jelmezben és alakban.

Tehát az egyénítés művészetének határai reánk nézve szintugy ki vannak mérve, mint a francia vagy néger színészekre nézve; e határok pedig a nemzetiség határai. A másoké ott kezdődnek, hol a mieink végződnek.

És e szerint világos, hogy a színművész részéről, — midőn egyént alakít, — saját fajtermészetének megtagadása szintolly képtelenség, mint szükségtelenség.

— Othello és Mungo két végpontját látszanak képezni Aldridge színművészetének. Amaz: tragikai végpontja az eszményinek, nagynak és főségesnek; emez komikai végpontja az érzéki valónak és alacsony szerűnek. Milly mérhetlen embervilág fér el

e végpontok között!.. és épen ez azon világ, melly, mint fekete művészünk szülőföldje, ki zárólag az ő proteusi hatalomkörébe tartozik. Hogy pedig alkotó erejének saját világában is sokoldalúsága diadalmasan kitűnjék: e végett neki a mi fejtér világunkban nem szükséges egyebet ábrázolnia, mint ama két alakot, e nálunk egészen új tüneményeit a természetnek. Mert azon teremtő szellem, melly e két alakot magába foglalja: betölti egyszersmind azon űrt is, melly ez alakok művészi végpontjai között van; azaz: magába zárja mindazon milliárdját az emberi árnyzatoknak, mennyi csak ama végpontok közötti tért megnépesíteni képes.

Becses vendégünk, III. Richárdja végeztével még egyszer előadta Mungóját is, e siró és nevető állatot, e hasonlithatlan példányát a művészi részegségnek, s az érzéki és szellemi tompaságnak. Ezután a hála könnyei között bucsuzott el színházi közönségünktől, melly művészeete iránt annyira lelkesülve volt; és midőn mi e sorokban róla elmélkedvén, mesés ábrái fölött merengünk: már rég el is távozott.

Hordozzon tehát a szerepcse vándorutadon, te fekete szövétnék a végzet kezében!.. fényes szellemű profétája sötét fajodnak!..

Épen jókor érkezel, hogy világot gyujts azon pogányok lelkében, kik nem hívének a színművészet igéiben; kik előtt a te művészetednek „csupán annyi érdeme van, hogy sok ember ülhet elibe, hogy a szemnek is ad kevés táplálékot, s hogy a durvább idegzetüre is hat.“

Épen jókor jövel, hogy megmutassad ezeknek a különbséget, melly az irott betű és az élet szava között van; hogy megmutasd nekik, mikép adhatni hangot és nyelvet a mondhatlannak, alakot a végtelennek.

De bezzeg, ha nem sikerült mindezt épen az illetőknek megmutatnod!.. Akkor művészetednek csakugyan egy nagy hibája van. Az tudniillik: hogy nem osztogat érzéket is a műélvezethez, és észtehetséget a műfelfogáshoz, azoknak, kiktől ezeket a mostoha természet megtagadta. Ennek azonban az az oka, hogy közöttünk olly rövid ideig mulathatál. Mert mi hiszszük és valljuk, hogy a te művészeted büvereje lassankint a vakok szeméit is fölnyithatá vala.

Sebaj!.. A mi halad, nem marad.

Mi bennünket illet: mi nem fogunk egyhamar megválni tudni a képektől, miket e rendkívüli egyéniség lelkünkben hátra hagyott, sem elteni azok bámulatával és gyönyörével.

E néger művész, ki a vad állapot legmélyebb fenekéről az emberi magosság legfensőbb fokára emelkedett, valósítá sejtelmünket amaz ismeretlen emberfajokról, s ama rejtelmek és csodákkal teljes világrészekről, honnan származik. Teljes meggyőződésünket fejezi ki B. Stowe Henriettének ama jóslata, miszerint, „ha valaha Afrika kifejlett és művelt fajt fog felmutatni, — és el kell jönni az időnek, midőn ezen faj is fel fog tűnni az emberi tökélyesülés nagy drámájában, — az élet olly dicsőséggel és fényvel fog ott kifejlenni, mellyről hideg nyugati fajunk alig bir némi sejtellemmel. Ama távol, rejtelmes honában az aranyak, drágaköveknek, fűszernek, lengő palmának, csodás virágoknak és bámulatos termékenységeknek: a művészetnek új alakjai, a fénynek új nemei fognak fölmerülni; és a többé meg nem vetett, lábbal nem taposott néger faj, talán némely legutóbbi és legnagyobbszerű nyilvánulásait fogja feltüntetni az emberi életnek. Szelidsége, alázatos szívének tanulékonyasága, fensőbb lelkü emberekbeni bizalma, s magasabb hatalombani megnyugvó hajlama, gyermetegsége, érzelmi egyszerűsége, megbocsátási készsége folytán, bizo-

nyosan megis fogja azt tenni. Mindezekben a keresztyéni életnek legmagasztosabb képét fogja felmutatni; és talán mivel Isten kedvelteit szokta büntetni: a szegény Afrikát választá a győtrelem tüzére, hogy a legmagasbb és legnemesebb polczra emelje azon országban, melyet fel fog állítani, midőn a többiek mind megsemmisültek; „mert az elsők utolsók lesznek, az utolsók pedig elsők.“ EGRESSY GÁBOR.

BUDAPESTI HIREK.

**** Lap egyesülés.** Van szerencsénk a tisztelt közönségnek jelenteni, miszerint tisztelt ügytársunk Szilágyi Virgil úr, a Budapesti Viszhang szerkesztője, azon tekintetből, hogy annyifelé osztott irodalmi erők sikeresebb együttműködését előmozdítsa, saját és munkatársainak nagyra becsült működését ezentúl lapjainknak szentelendi, s olvasó közönségét a Délibáb teljesszámú példányaival elégitendi ki. Azon tisztelt előfizetői pedig, kik tán a Délibábot is hordatják, dijaikkal rendelkezhetnek. Az ezen egyesülésből ránk háromló nyereségek közül különösen ki kell emelnünk b. Kemény Zsigmond nagybecsű munkálatait, mik közül egy gyönyörű historiai novellát mindjárt Szent László után fogunk megkezdeni; ezenkívül lapunk tartalmát két állandó új rovattal szaporítandjuk; Budapesti panorama, és Vidéki élet czimek alatt műmellékleteink is megszaporoztak, jelen számunkkal küldve szét Tóth Kálmán, ifjú költőnk, Barabás által művészien rajzolt arczképét. A mi a tisztelt collegánk által közzétett hirdetményben lapjainkra ruházott megtisztelő epithetont illeti, az elől kénytelenek vagyunk visszavonulni, nem álszerénységből, mert mindenkinek joga van magát „legjobbnek“ tartani, hanem eszélyességből, tekintve 5 collegánkat, kiknek érdemeit ez által nem akarjuk kétségbe hozni.

**** Yella kisasszony,** Bécs egyik kedvencz tánczosnője, e napokban megérkezett, szinpadunkon néhány vendégszerepet adandó. Azon hir, melyet magának a császárvárosban rövid időn kivivott, biztosítja számára a legszebb sikert tisztelt közönségünk előtt. Első föllépése hihetőleg Yelvában leend, melly alkalommal méltányolva kell megemlitenünk, miszerint a tisztelt hölgy, hogy a mű végén elmondandó néhány szót helyesen ejtse ki, meghivatása után rögtön elkezdett magyarul tanulni, s jelenleg igen esinosan hangoztatja anyai nyelvünket.

**** Jókainé e hét folytán Kolosvárra utazik,** hová 12 előadásra vendégszerepekre hivatott meg. Komlóssy Ida e napokban érkezett vissza Fehérvárról, hol, mind szülő-városában két hétig a közönség lelkesült méltánylatát aratva, vendégszerepelt. Lendvay elútazott Baján és Pécsen néhány játékban fellépendő, ezt végezve a carlsbadi fürdőkre menend.

**** Irodalmi börzefolyam.** Nem csak a mi irodalmunknak van tele a szája panasszal, Franciaország leghiresebb írói is mind tengődnek. Hugo Victor a francia írók elnöke földönfutó. Dumas, a regényíró óriás Brüsszelben úszik 800,000 frank adósság közepett. Sue Olaszországban ír tárcaza czikkeket, Thiers, Guizot, mind lebullott csillagok. Lamartine ropant vagyonaiból mindenét eladta már, csupán az apai ház maradt még meg neki. S aztán még mi panaszkodunk, kiknek sem nyolczszázezer forint adósságunk nincs, sem uradalmakat nem vesztettünk. — Az erdélyben megje-

lenő Hetilap újabb időkben kezd változatossá, tartalom és érdekességben nagy előmeneteleket tenni.

□ Aristoteles idejéből emlékezünk peripatethica philosophiára, sétáló tanodákra, később támadtak sétáló házak, konyhák, színházak, Magyarországon voltak sétáló bíróságok, de ezekben semmi rendkívüliség nem volt, mert vagy saját mozgó lábukon jártak, vagy tolták őket, vagy vitték; de hogy asztalok maguktól sétáljanak és táncoljanak, ez valóban eddig még hallatlan volt. Most Amerikától kezdve Pestig, minden nagyobb városban, hová e tünemény híre elhatott farsangja van az — asztaloknak. Akárhová mégy egy társaságot fogsz találni, melly rendszeren tarkázva férfiakból és hölgyekből áll, vagyis inkább ül; mert a szoba közepén rendszeren egy üres asztal körül ülnek, kezeiket könnyeden az asztal felső lapjára fektetve, s kis újaikkal érintkezve, így kísértik meg az asztaltánczoltatást, melly Bremában és Bécsben már több háznál sikerült, a kezek érintése által egymással közlött villanyfolyam következtében. Eddig az asztalok csak akkor voltak kapósak, ha az inas jelenté, hogy tálolva van; most fordult a kerék, egy üres asztal mellett óra hosszant elülnek az emberek, csak hogy az asztaltánczoltatás élvezetét megszerezzék maguknak. Tudományos rendszerré alakítva e tüneméynek roppant következményei lesznek; már előre látjuk azt a tömérdek kötetet, melly e tárgyról iratni fog, ezeket tudom, hogy egymásra halmozva a világ minden villanyfolyama nem mozdítaná ki helyéből. . . . A trágerek, kik fertálykor öly drága pénzért hurezolták butorainkat egyik utczából a másikba, ezek minden esetre megbuktak; nem szorultunk többé reájuk; a testünkben kifejlett villany hatalmával oda sétáltatjuk asztalainkat s butorainkat a hová tetszik; szóval e találmány költözöködni igen jó lesz, s épen jókor jött — sz. György napra!

□ A jótékonyosság nemtője, melly a nemes keblek melegéből táplálkozik, ismét kiterjesztő áldását a működésében öly közhaszonnal fáradó pesti gyermekkorházi intézetre. A „Bohus“ név egyike azon neveknek, mellyek legtöbbször előfordulnak a jótékonyosság könyvében, s most ismét újabb vonásokkal van az a jótétemény lapjaira jegyezve. Bohus János ur, közelebb 1000 pftnyi tőke felajánlásával egy ágyot alapított a fönnebbi intézetben, hogy áldásdús hivatását ezzel is terjedelmes körben eszközölhesse.

□ Seidner úr, pesti német humorista, több fővárosi művészek és művésznők közreműködésével, múlt vasárnap egy humoristico-musicino-contatricio-declamatorio akademiát rendezett az Europa teremében; mellynek jövedelmét azonban az ég egy nedélyes élezével igen megrontotta, esőt és havat bocsátván a sus-torgó élezrakétákra, mellyek illyeténkép még kevesebb zajt csináltak. De a többi közt egy jó witzet hallottunk: a humoristicus felolvasás előtt, melly a végső számot képezte, a Beck úr által éneklendett „Álom“ című dal elmaradt; ez többeknek feltűnván, kérdezték, hát az „Álom“ mikor jó? — A humoristicus felolvasás után, felelt egy nem olvasó humorista.

□ Van nekünk egy igen élelmes és leleményességben kifogyhatatlan vállalkozó szellemünk, ki sokféle vállalataival már a két főváros minden zegezugát bérkocsi-raportba hozta egymással; e vállalkozó férfiú, kinek nevét bevezetésem után csak ignotus in Israel olvasóimnak kell megmondanom — Szekrényessy úr, miután fürdőivel a betegekről már eleget gondolkozott, az egészséges gyomrokat akarja egy nagy jótékonyssággal meglepni. S e találmánya nem egyéb, mint az, hogy a császá-

fürdői, 52 foknyi melegségű viz segélyével egy tojás kiköltő intézetet szándékozik fölállítani. 30 fokú meleg viz által 36 óra alatt akárhány csirkét ki lehet költetni; ezzel aztán egy olcsó rántott csirke intézet jó kapcsolatba, s mi kell egyéb, mint jó gyomor, zöld saláta és piros bor!...

— □ Az asztal tánczoltatással, melly most mindenfelé gyakoroltatik, a hol csak asztal található — furcsán megjárta három pápaszemes úr: neki készülve, tudós ránczokba szedett homlokkal leülnek az asztalhoz, hogy a kísérlet valóságáról meggyőződjenek; ülnek — egy — két óráig, az asztal nem mozog, várnak még egy órát, hasztalan, isznak bőségesen a műtételhez; hogy a fluidum annál jobban működhessek bennök — mind hasztalan. Végre négy óra mulva türelmüket vesztik, felugornak, s ime ekkor egyik, ki pápaszemet leejtette észreveszi, hogy az asztallába a padlat-hoz van — srófolva!...

□ Pozsonyban közelebb a művészvilágot csupa feketeék foglalták el. Előbb a győri Farkas testvérek barna hangszkara aratott az ottani színházban diadalokat, azután a nagy néger-művész Aldridge, ki körünkől eltávozva, f. hó 13-kán lépett föl újra Pozsonyban Shylok szerepében.

ORSZÁGJÁRÁS.

△ Csupa merő rosz hírekből áll a világ. Gyilkolások mindenfelé soha nem hallott borzalmakkal. Gyermekek égetik magukat agyon vigyázatlanságból. Farkasok eszik meg az embereket széltére a helységek végein. Gőzkocsik ütődnek össze. Túzi veszclyek nagy mértékben. Itt amott a cholera. És hangversenyek mindenütt. Az ember szive elkeseredik, ha a világon széttelint. Párizsban a corps legislative nagy táncz-vigalmat rendezett, mellyben ezer frank volt egy részvény; Montalembert a maga ezer frankját a szegényeknek adta, s nem ment a bálba, — Philadelphiában egy ember két nőt megölt s a gyilkosságot a fiára akarta fogni. Az egyik nő férje megörült. — Eddig csak fiatal leánykák elrablásáról volt szó, most Worcesterben egy 60 éves gentlemant ragadtak el, s erőnek erejével megakarták esketni egy hasonló életidejű fiatal özvegygyel. Szerencsére a közbejött rendőrség megakadályozá e borzasztó szerencsétlenséget. — Gloucesterben egy férfi azzal vádoltatik, hogy hat élő felesége van, lehetne-e rá jobb büntetést szabni, minthogy lakjék mind a hattal egy házban? — Tuttlingenben egy özvegy professorné szolgálója meghalt éhség és hideg miatt. Ehez sem kell commentár. Oldenburgban jó családokból való ifjak és leányok titokban tilos multságokat rendeztek, mellyek költségei ismét csalás és lopásból kerültek ki. Szomorú haladás. — Párizsban egy orosz herczegnő olly szabadon kezdett beszélni, hogy a rendőrfőnök kénytelen volt őt megínteni. Napoleon ezt megtudta s netvetve monda: „ez az asszonyosság azt hiszi, hogy most is Oroszországban van, a hol az ember elmondhatja, a mit gondolt.“

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEO.

PEST, 1853.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

s kedésé-

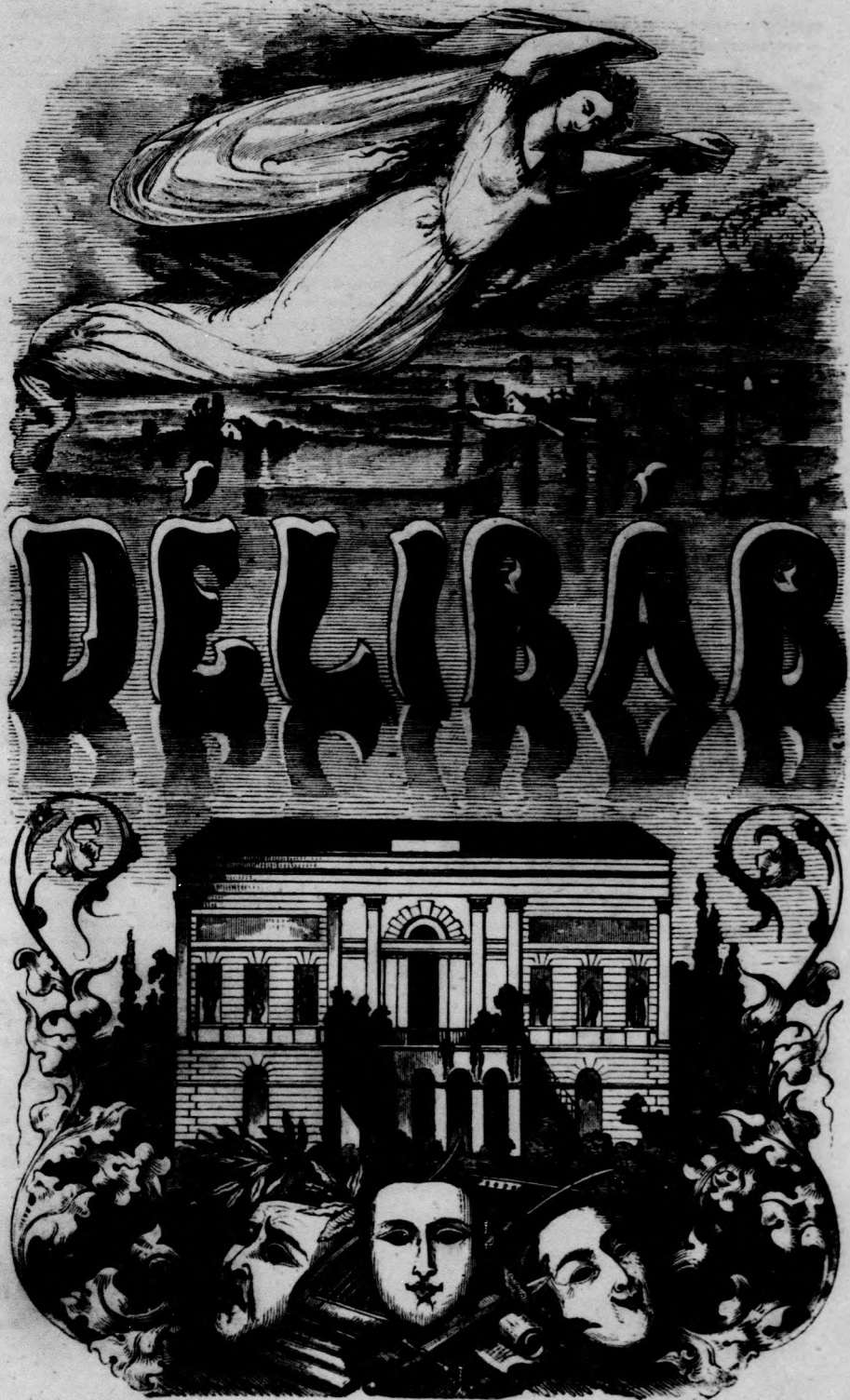
RA

lái:

R

ÁR

ndó és szerkesztő
ben 6 fr. vidékre

Vidéki szemle. *)

Kolozsvár dec. 20. 1852. A „Déli báb” tünde képletéhez én is megkísértem néhány gyenge sugárt kölcsönzeni. A kolozvári nemzeti színház kormánya egy három tagból álló választmányra — Mikó Imre, Miller János és Vendler Frigyes urakra, — bízott.

Nov. 28-án kezdé meg a Kazvinczky igazgatása alatti színészársaság előadásai sorát a Vardon fiával. Nov. 20. Két anya gyermeke. Dec. 1. Zöldördög némajáték; a czimszerep Tóth Somának sikerült. Ezt megelőző a Jól őrzött kis lány; a czimszerep a kis Kazvinczky leánynál jó kezekben volt. Dec. 2. Lignerolés Luiza. Dec. 4. Ernani ezuttal először színre került dalmű. Elvira szerepében Erdélyi Mária mutatá be magát a közönségnek, oskolája jó, hanghordozása meglehetősen; Szombathi (Ernani) magos tenor hangját ma hallók először; Don Carlos, Kazvinczky és Don Rug, Stöger közönségünk régi kegyencei; a kar kissé gyenge volt. A hangszekart néhány műkedvelő s a helyben állomásozó katonai hangszkar képezék. Dec. 5. A csikós. A czimszerepet Kazvinczky helyett az előadás előtt kevéssel megérkezett Szabó vitte; Vadász, mint öreg csikos ritkítja párját. Dec. 6. Charlott Kapitány. Jánossynét különösen ki kell emelnünk, hogy mindig jól öltözik. Dec. 7. Lammermoori Lucia. A czimszerepben először föllépő Szerdahelyi Nelli tapsokkal fogadtattott. Dec. 8. Marcsa; a czimszerepet Folinusné tetszéssel adá. Dec. 9. Martha. Dec. 11. Belizár szerepében a társaság egy új tagja, Mezei mutatá be magát, oskolája jó. Dec. 12. Szökött katoná, előadása pongyola. Végül a testvértáncza személyzet által lejtetett. Ma csaknem minden tánczos koszorút kapott, mely neme a megtiszteltetésnek nálunk annyira közönségsé vált már, hogy szinte értékét kezdi veszteni. Dec. 13. Korona és Vérpad. Dec. 14. Szökő é. Dec. 16. Keen, igazi kín volt végig nézni. Dec. 18. Kalmár és tengerész gyengén adatott, hiányában levén a társaság egy jó szerelemes és intrigansnak. Dec. 19. Kunok.

Közönség mindig nagy számmal, a páholyok kibérelve. Közélebb a Prófétára készülnek, melynek költségeit néhány tehetősb műbarátok fogják viselni. **Zömlény.**

Arad 1852 dec. 22. Azon buzgó részvét, mellyel Arad város közönsége általában minden művészet, de különösen a magyar színművészet ügyét mintegy 8 év óta folytonosan karolja föl, megérdemli: hogy felőle s a kebelén esüggő kedves érdekek felől, a „Déli báb” lapjain is olykor tetsessék említés. Csernovics Péter ur tetteles pártfogása s a középosztálybeliek folytonos törekvéseinek eredménye az, hogy a magyar színművészet Aradon legelőbb Gócs Ede, később s jelenleg Havi, és Szabó társigazgatók vezérlete alatt szerződvényileg állandósított**) s ez évben is, hála a gondviselésnek! erőben és egészségben van. — Azon egyének közül, kik a közönség tetszését széplani szempontból már eddig is kiérdemelték, s magukat a színművészetben tökélyesíteni törekednek, dicsegetre méltók, a dramai s vígjátéki előadásokban: Rónai, Rónainé, Munkácsi Flóra, Szerdahelyi Kálmán, Csizsér, Egri; az operai előadásokban pedig Bodorfi, Filippovits, Taborszky Gabriella és Toperczerné. Emelte az operai előadásokat, mint vendég, Farkas Károly bécsi tenor énekes. — Hangversenyeket adott a múlt hónapban Ninkus Lajos, cs. k. nagy operaháznál violinnművész, és zeneirő. Valamint játéka, egy szerzeményei tetszéssel fogadtattak.

E hó 7-dikén Kalchbrenner Henrik zongoraművész színt hang-ersenyt adott, s a közönséget mesteri játékaival hasonlólag kielégítette.

Szípirodalmunkat, fájdalom! jelenleg itt ki sem képviseli. Az élet komolyabb viszonyaira vonatkozó hasznosan-élvezetes elmenüveknek a magyar nemzet s irodalom számára megszerzésében Fábián Gábor magyar academiái tag, ugy a régi classicusok, mint nemzetünk irodalma iránt viseltetett tiszteletből nem szűnik meg fáradozni s ha jól vagyunk értesítve, szép tehetségét jelenleg Cicero leveleinek nyelvünkre áttételével foglalkodtatja. — Koszorúzza a legjobb siker, tisztelt honfitársunknak cme némes törekvését!

Hölgyeink a farsangnak örömmel tánczolniak elébe s legboldogabb új évet kívánnak a „Déli báb” kedves olvasóinak.

Győr dec. 28-án. Midőn önöket, uraim és hölgyeim! a Délibáb rózsaszín bor itékján először üdvözléném, nem kívánhatok beköszöntőül jobbat, mint hogy ne legyen örömök mulékony mint a tünemény, melly e lapoknak nevet adott, 's legyen kedvük olyan, mint a' papir mellről e sorokat olvassák; szoljunk legelőbb Latábar Endre színészársaságáról. E' társasághoz nagyságra 's erőre vidéken csak az aradi 's kolozvári hasonlítható. Nők közt első Felek iné, majd nem egyiránt jó soubrette és dramai szerepekben. Cserser Nathalia népdalainkat bár nem eléggé erős hanggal, de érzellemmel énekl, dramai szerepekben is jó. Kecskésné a tragicumban hibái mellett is művészi intonatio 's mimicával játszik. Erdősné az aggszüzeket hűn képviseli. Férfiak közt kitűnőbbek: Gyulai, ki jellemeinek felfogására valamennyi társai közt a legnagyobb gondot fordítja, sokoldalú színész. Benedek fiatal víg szerepekben igen jó. Atyákat 's idősb hősöket 's jellemeiket hűn tükröz vissza Károlyi. Több kisebb 's nagyobb rendű szerepeket jól tölt bé Kecskés; népdalénekesünk Némethy. Tánczmester Szöllősy, a' körtáncz szerzője.

Tegnapelőtt adatott itt először Benkó Mikulása, 's bár az előadás sikerültnek mondható, a közönség a' darab iránt elégteletlenül hagyá el a' házat. R.....s.

*) Tisztelt levelezőinket igen kérjük, hogy legrövidebben és csak megáról a tárgyról írjanak.

**) Ujabb adatokat várunk sürgetőleg e társulat mibenléte felől?

ELOFIZETESI FELHIVÁS.

A DÉLIBÁB,

nemzeti színház-lap jövő 1854-ik évi folyamára.

Megjelenend e lap ezentul is szokott alakjában; szépirodalmi tartalommal a legjelesebb írók özremunkálása mellett, hetenkint egyszer, vasárnap, két sűrűn nyomtatott iven, finom velin papíron rózsaszín borítékkal.

Az első évnegyedben veendik tisztelt előfizelőink **Jókai Mór** legújabb historiai regényét „a Jancsárok végnapjait.” a második évnegyedben **Manlius Sinister** czimű drámáját.

Divatképeink a párisi *moniteur de la mode* remekművei lesznek ezentul is, melyeket a farsagon át mentül számosabban iparkodunk bemutatathatni.

Előfizetési feltételek :

Helyben : egész évre 12 fr.; félévre 6 fr. negyedévre 3 fr. p. p.

Vidékre postai küldéssel, egész évre 15 fr.; félévre 7 fr. 36 kr. negyedévre 3 fr. 48 kr. p. p.

Jelen boríték alatt minden előfizetési díjak elküldhetők s azokért egyenesen a szerkesztőség maga felelős.

Pesten, 1853. December 4-ikén.

a DÉLIBÁB szerkesztő és kiadó-hivatala.

(Szép-utca 1. szám)

ORSZÁGOS

Nagy Naptár.

1854 évre szerkeszté Jókai Mór.

ára:

1 for. 40 kr. pp.

04271

Legujabb, vegyes tartalmú, magyar könyvek

EMICH GUSZTÁV

nemzeti könyvkereskedésében Pesten, (az uri és kigyó-ut
sarkán) s általa minden hiteles könyvárusnál kapható:

A

FEKETE DOMINIC

REGÉNY.

Írta b. PODMANICZKY FRIGYES

Két kötetben, összesen 331 lap a legcsinosabb kiállítás
ára füzve 2 fr. p. p.

Úti Naplóból

IRTA

B. PODMANICZKY FRIGYES.

Tartalma: Stettin. Svinemünde. Tengeri út. Riga. Reval. Kron
Pétervár. Nevszki Prospect. — Utazás Moszkvában. Moszkva. — Stock
Upsala. Danemora. — A svéd tavak. Trollhättan. Gothaborg. A Sun
Koppenhaga. Hamburg.

Nagy 8-adréttben, igen fényes kiállitással, ára 2 pfrt.

MULATSÁGOS

HÁZI-NAPTÁR

1854-re.

Szépirodalmi része: Tompa Mihály, Bernáth Gáspár, Jenevai, Sajó, I
Sándor és Jókai Mórtól.

Az 1854 évre szóló katholik. és protest. naptáron kívül számos közh
czikkel, Magyar- és Erdélyországi vásárokkal s. a. t.

Nagy 8-adrét, közel 140 lap, ára füzve, s az illő bélyeggel ellátva csak 30 kr.

A MEZŐGAZDASÁG NÉPSZERŰ KÉZIKÖNYVE.

A szántóföld-, rét- és szőlőmivelés, gyümölcsfatenyésztés, szarvasmarha-, ló-,
sertés- és méhtenyésztés, jelen fejlődésfoka s előhaladása szerint,

SCHLIPF J. A.

koszoruzott pályamunkája **harmadik**, tetemesen bővített és javított kiadása
nyomán szabadon magyarítá

TÓTHFALUSI MIKLÓS orv. tr.

Harmadik magyar kiadás. (A szövegbe nyomott sok metszvényyel.)

Nagy 8-adrét 490 lap, füzve ára 3 fr. pp.

A SZERELEM GYERMEKEI.

Regény **SUE JENŐTÖL**, fordította **GERŐ.**

Két kötetben 12-edrétben 370 lap, füzve, ára 2 forint pengő pénzben.

GALLICISMES DIALOGUÉS.

Francia nyelvsajátságok, köz és társaséleti beszélgetésekben, közmondások-
és példabeszédekkel. — a francia nyelv alapos ismeretére törekvők s abban
jártasok használatára.

PESCHIER A. után **FEKETE SOMA.**

Ára füzve 1 frpp.

BIBLIAI TÖRTÉNETEK.

Az ó és új szövetségből és az apostolok cselekedeteiből. Kivonat gyermekek számára,

SCHMIDT KRISTOF

négy kötetnyi bibliai történeteiből, **Farbmann János** által. Fordította

Czuczor Gergely sz. Benedeki rend pannonhegyi tagja.

8-adrét 170 lap. Kemény kötésben ára 30 kr. pengő pénzben.

A KARTHÁUSI.

Regény, írta **B. EÖTVÖS JÓZSEF.**

Két kötetben; harmadik javított kiadás. 12-edrétben összesen 660 lap.

Ára füzve csak 2 fr. pp.

Post, 1853. Emich Guztáv könyvnyomdájából.

2424/c

DELIBAR

26